

ואת ב' תורה

שבת פרשת ויחי תש"פ

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

הבחירה הנשית

שמעצבת את

ידיעת ה'

קצר
ואעניין!

עלילה צורך עליה

נקודה מעובדת

03

חכמת המסכן

המשך יט כסלו

04

בחירה זכרית ובחירה נקבית

התוועדות "זאת חנוכה"

19

הסיפור החסידי

רבי משה מלעלוב

32

צער ושמחה בחיי יעקב

אור החיים על הפרשה

22

מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים

34

שמע ישראל

שפת אמת על הפרשה

24

רמז בפרשה

מתמטיקה בפרשת השבוע

36

מעין גנים

ברכת ראובן

26

המדור אליזים

"אלקים חשבה לטובה"

37

ארבע מהפכות

מהפכה לטובה

29

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראינו היקרים, אתנו עוד גליון **ואביטה**, לפרשת ויחי, מלא בכל טוב — דברי תורה והתוועדויות חסידיות לכל המשפחה.

מה בגליון?

נפתח עם **נקודה מעובדת משיעור** ההשלמה לי"ט כסלו — **עלילה צורך עליה** — על הירידה הרוחנית שלי שנועדה לצורך העליה של הזולת. משם נעבור לשיעור עצמו, שיעור לבנות התיכון החסידי 'יעלת חן' שבירושלים — **חכמת המסכן** — בו האריך הרב על העליה הנובעת מתוך ה'מסכנות' של הירידה ומהותו של יצר הטוב כ"ילד מסכן וחכם". משם נעבור לקטע מהתוועדות "**זאת חנוכה**" בו הסביר הרב [בהמשך לשיעור לנשים שהתפרסם בגליון הקודם] על **בחירה זכרית ובחירה נקבית** ומהי הבחירה שתלד את הגאולה האחרונה בב"א. בשיעור בפירוש **אור החיים על הפרשה — צער ושמחה בחיי יעקב** — על ההבדל בין השמות ישראל ויעקב, שמחה של מצוה ואיך הדברים באים לידי ביטוי בחיי יעקב אבינו. **בשפת אמת** על הפרשה — "**שמע ישראל**" — יתבאר סוד האסיפה וההתקבצות של בני יעקב לשמוע "אל ישראל אביהם".

במעין גנים לפרשת ויחי נקרא על "ברכתו" המשונה של יעקב לראובן לפני מותו המלאה לכאורה בדברי ביקורת ועל **השוני בין קריאת דיבור לקריאת שירה**, דרכו מתגלית פנימיות **ברכת ראובן** — תיקון מידת החסד. **בארבע מהפכות** נמשיך עם המהפכה השניה — אם עד עתה עסקנו בצד ההיתר בדיעבד לנטילת שכר על לימוד תורה, הרי שהשבוע יעסוק המדור **במהפכה לטובה** — על הצדדים הטובים והעילוי שבמציאות זו. **בסיפור החסידי** נקרא על **רבי משה מלעלוב**, בעל ההילולא של י"ג טבת. **במענות ותשובות** נקרא על תפקיד המדריך בישיבה, שידוך תקוע ועוד. ובמדור **רמז בפרשה** נלמד על התופעות המתמטיות שבהאספות יעקב ובניו. כמו תמיד נחתום עם **המדור לילדים** ועם רזי שילמד אותנו השבוע איך בכל דבר, גם אם נראה לנו רע, מסתתר טוב פנימי — "**אלקים חשבה לטבה**".

שבת שלום ומבורך,
המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה אביחיל | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

עלילה צורך עליה

לכלל ישראל). הצדיקים העליונים נופלים ממדרגתם (בדקות דקות) כדי להתחבר למי שנחות מהם ולהעלותו עמם, וכך "עמך כלם צדיקים" – הנשמה האלקית יורדת לעולם כדי להעלות ולתקן את הנפש הבהמית בה היא מתלבשת, וכל קלקול ונפילה שחוה האדם נועדו כדי שיוכל להעלות אחרים עמו. בעומק יותר, תנועת ה"ירידה צורך עליה" הזו אינה תלויה בצדקות הנופל-יורד ובעצמת התשובה שלו לעלות בחזרה ולהעלות עמו אחרים. יש כאן מעין כלל פיזיקה-רוחני: החוק השלישי של ניוטון קובע כי כל כח גורר כתגובה כח נגדי שווה לו – ירידת גוף אחד גורמת בהכרח לעליה-העלאה של גוף אחר. גם 'חוק שימור אנרגיה' מלמד כי כל אנרגיה רוחנית שאני מאבד, בירידתי-נפילתי, מגיעה למישהו אחר ומחוללת אצלו עליה רוחנית. מבט כזה מוציא את האדם מ'מרכז העולם', וגם משחרר אותו לרגע מהאחריות הקשה לנפילה וממתח המחויבות לתשובה – הקשים דווקא ברמת האנרגיה הנמוכה בעקבות הנפילה – ומגלה את ממד ה'עלילה' האלקית הטובה שה' טווה כאן: אני נפילתי כדי להיטיב לזולת ולהעלותו בעצם הנפילה שלי! אכן, דווקא המודעות לכך, תוך נכונות להתבטל לכלל ישראל ולאבד את מדרגתי לטובת הזולת, היא-היא סגולת העליה הגדולה ביותר – הנפילה חוללה תנועת עליה בנשמה אחרת, בזכותי שלי, ולכן בזכות אותה עליה גם אני יכול לשוב, לעלות עם הזולת ולהעלות את העולם כולו אל ה'.

אחד מ'עיקרי האמונה' של פנימיות התורה הוא "ירידה צורך עליה". הנשמה יורדת "מאיגרא רמה" של עמידה לפני ה' "לבירא עמקתא" של עולם תחתון ומגושם, וה' הטוב לא היה שולח אותה לדרך המסוכנת ללא תכלית ראויה – עליה אין-סופית בכח עבודתה כאן. קל לומר כך על ירידת הנשמה לגוף ולעולם החומרי, שרק בהם ניתן לקיים מצוות, אך מה ביחס ליורד ירידה-אחר-ירידה, ובמקום לנצל את ההזדמנות לקיים מצוות בעולם הוא נופל וחוטא?

חז"ל דורשים על חטא אדם הראשון – מקור כל חטאי האנושות – את הפסוק "נורא עלילה על בני אדם", ואומרים כי לצד הבחירה האנושית היה בחטא ועונשו ממד של 'עלילה' אלקית. ה' צפה את החטא – ובמובן מסוים אף גרם לו, בתנאי-המציאות ובנסיגונות בהם העמיד את האדם – וכלל אותו ואת המיתה שבעקבותיו בירידה שתכליתה עליה. כך בכל חטא אפשר לזהות "ירידה לצורך עליה" – נפילה שתביא את האדם בסופו של דבר ל"מקום שבעלי תשובה עומדין בו" הגבוה ממקום הצדיקים הגמורים.

אכן, לא תמיד תכלית הירידה היא עליית האדם עצמו – לעתים ירידתו ממצבו ה'טבעי' היא כדי להעלות מי ששקוע ונפול למטה ממנו. כך דרשו חז"ל כי "לא דוד ראוי לאותו מעשה", אלא שחטא-נפל במעשה בת שבע כדי להורות דרך לחוטאים ולהקים עולה של תשובה (וכיו"ב נדרש על חטא העגל

חכמת המסכן

קיצור מהלך השיעור

השיעור שלפנינו נמסר לבנות כ'השלמה' להתוועדות י"ט כסלו, והרב האריך בו בעליה הצומחת מתוך ה'מסכנות' של הירידה. **פרק א** עוסק בטבע התפלה והתחנונים של עם ישראל – "הקל קול יעקב" – ובתקנה והעליה, ובעיקר העלאת הזולת, הצומחות מתוך 'הקלקול' גופו. **פרק ב** עוסק ביצר הטוב כ"ילד מסכן וחכם", הנשאר רש ושפל גם כשהוא עולה למלוכה. **פרק ג** מעמיק בדרשת-ההמתקה של הבעש"ט על "חכמת המסכן בזויה" – "חכמת המסכן" לגלות כי בזו נמצא י-ה. הפרק חותם בשבע המשמעויות של שרש **סכ** – המעניקות תובנות חדשות לגבי המסכנות – והקבלתן לספירות.

א. 'קלקול יעקב' ירידה צורך עליה והעלאה "קול יעקב" – תפלה ותחנונים

תמיד המשכה מלמעלה למטה – הוא קול תורה, היורדת לנו מן השמים¹. על ידי שני הקולות האלה יורשים את "הידים ידי עשו" – האורות המרובים דתהו, שבאים לידי ביטוי במעשה של עשו למטה, בעולם העשייה – וזוכים ל"תורה חדשה".

אמנם, בפשט – כפי שמסביר רש"י, "פשוטו של מקרא" – "קול יעקב" היינו "שמדבר בלשון תחנונים", לא כמו עשו, ולכן (לא בגלל צליל הקול) היה נשמע ליצחק שזהו קול יעקב. "לשון תחנונים" שייר בכללות לתפלה – "תחנונים ידבר רש"י – ולא לתורה. כלומר, לפי הפשט "הקל קול יעקב" הוא עיקר כחנו, עם ישראל – קול התפלה שלנו. חז"ל אומרים בהרבה מקומות² שעיקר

נעשה כעת השלמות להתוועדות י"ט כסלו³ (שמעתי שעשו אצלכן 'חזרה' אמש, ולכל אחת יש את ההתוועדות המודפסת). לפני שנתחיל נאחל שוב לכולן לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות תכתבו ותחתמו, כל אחת ואחת.

אמרנו ש-**יט כסלו** שוה "**הקל**" ו-**כ כסלו** שוה "**קול**", סוד "**הקל קול יעקב והידים ידי עשו**"⁴, העולה בדיוק "**תורה חדשה**"⁵, תורת משיח. מוסבר בחסידות⁶ ש"הקל" הראשון, הכתוב חסר, הוא קול תפלה שעולה מלמטה למעלה מתוך הרגשת חוסר, לכן אין בו ו. לעומתו, ה"קול" השני, שכתוב מלא ו – ו היא

ה **קול** עולה **חסד-דין**. המתקה הדין על ידי גילוי שרש החסד שבו, שייר לנושא הכללי שדובר בהתוועדות – הפיכת מדת הדין למדת הרחמים. חסד-דין הם ימין ושמאל כאשר האמצע, הממצע ביניהם, מדת התפארת, מדת יעקב, הוא אמת – "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ). **אמת-חסד-דין** ראשי תבות **אחד** ובגימטריא = 577 = **אחד** כאשר כל אות בחזקת 3, ודוק.

1 משלי יח, כג.

2 במדבר רבה כ, ז; תנחומא בשלח ט.

נרשם ע"י איתילאל גלעדי. לא מוגה. המשך התוועדות י"ט כסלו – שיעור לבנות תיכון יעלת חן. כ"א כסלו תש"פ – כפ"ח.

א פורסמה ב"ואביטה" מקץ.

ב בראשית כז, כב.

ג ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

ד תו"א פה, ג. ובכ"מ.

הקלוקל-הצמצום שמביא תקנה

יש ווארט שאם נחבר את המלים "הקל קול" - הראשון חסר והשני מלא - נקבל 'הקלקול'. משונה, איזה קלקול יש ב"הקל קול"? ראינו קודם שמעל 'תשובה' - שאפילו למעלה מ'תפלה' (קול) - כתוב 'צום' (בגימטריא קול), כך ש"הקל קול" שוה גם **הצמצום**. צום הוא לשון צמצום - לפי פשט, כשאדם צם הוא מצמצם את עצמו. מי שרוצה לרזות - מלשון רזין דרזין - צריך קצת לצום. הרבה פעמים בריא לצום. זהו סוד הצמצום. מה עושה האדם כשהוא צם? מתפלל, אומר תהלים. אבל איזה קלקול יש בתוך "הקל קול", שתיכף נסביר שקשור לסוד הצמצום?

כל נושא התוועדות י"ט כסלו - בתוך המשך שיעורים^ט - היה סוד "ירידה צורך עליה"^ט. כל הירידה שלנו - החל מירידת הנשמה לגוף - הכרחית לצורך עליה, שהיא התכלית. בשביל לעלות צריך לרדת. יש מאמר שמופיע בכמה הקשרים בחז"ל - "קלקלתנו היא תקנתנו"^י. יש משהו ב"הקל קול" של 'הקלקול' למעליותא. כלומר, שמתגלה - "אגלאי מילתא למפרע" - שהקלקול היה לטובה, שהקלקול גרם לתיקון. הרי יעקב הוא עולם התיקון, ואם כתוב "הקל קול יעקב" - שהקלקול הוא יעקב - זאת אומרת שהקלקול הוא תיקון, "קלקלתנו היא תקנתנו".

הבטוי מובא בכמה הקשרים, ואחד מהם הוא לגבי צום - בדיוק המושג שדברנו הרגע. מבואר בארוכה ביערות דבש לרבי יהונתן אייבשיץ^י שלצדיק שלא קלקל את עצמו אף פעם, צדיק טהור, אסור לצום. אסור לענות את הגוף, זו עבירה חמורה - למי שמסגף את

כח היהודי הוא בפה, בתפלה ובתחנונים. יהודי מדבר בטבעו בתחנונים, מדבר בתפלה. "הלואי ויתפלל אדם כל היום כולו"^י - בכל מה שהוא מדבר יש נים פנימי של תפלה לה'. איפה כתוב שעיקר כוונת "קול" הוא תפלה? במחזור של ראש השנה ויום הכפורים כתוב "ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה", וכתובות שם שלש מלים שמכוונים, שכל אחת שוה בגימטריא 136 - **צום-קול-ממון** מעל תשובה-תפלה-צדקה (לפי הסדר). סתם 'קול' - קול מלא - הכוונה לקול תפלה. שוב רואים שבכללות הקול שלנו הוא האופי העצמי שלנו, הכח המוטבע בנו להתפלל לה'. זו עצם המודעות שלנו, תפלה מתמדת, הטבע היהודי שלנו^י.

זהו הפשט, "הקל קול יעקב" הוא הטבע שלנו, עמו אנו יורשים את "הידים ידי עשו" (טבע עשו). כמה שחשוב להיות "יעקב איש תם יושב אהלים" - ישיבה-בוחער, התורה היא חיינו - את יעקב עצמו מאפיינים התחנונים שלו (טבע האתערותא דלתתא שלו, שהוא אופי נשי, שייך במיוחד לבנות), ובהם הוא יורש את האורות המרובים של עשו (מלכות, בחינת נוקבא), לשון מעשה, "המעשה הוא העיקר"^י. כך מובא^י, שכלי הזין של מלך המשיח הוא התפלה שלו, בה הוא מנצח וכובש את כל אויבי ישראל ואז בונה את בית המקדש במקומו (לפי הסדר המובא ברמב"ם^י) שיהיה "בית תפלה... לכל העמים"^י (שאצל כולם יתגלה ניצוץ של "קול יעקב").

ח ברכות כא, א.

ט ראה באורך מאמר "התפלה המתמדת" בספר הטבע היהודי.

י בראשית כה, כז.

יא ע"פ אבות פ"א מ"ז.

יב לקומ"א ב.

יג הלכות מלכים פ"א.

יד ישעיה נז, ז.

טו החל משיעור אור לכ' חשון תש"פ.

טז לקו"ח בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ.

יז ראה שבת פ, ב; תענית יז, א; סנהדרין כב, ב.

יח יערות דבש ח"ב מאמר ראשון.

התקלקלות יעקב כדי להעלות את עשו

יתר על כן, מהפסוק "הקל קול יעקב והידים ידי עשו" נלמד שהתכלית – כדי להביא משיח – היא לברר את עשו ולרשת ממנו את האורות המרובים שלו, כח המעשה שלו. "איזהו חכם? הלומד מכל אדם"^{כד} – צריך ללמוד מעשו את תיקון העולם הזה, שבטבענו אנו פחות שייכים אליו. התכלית היא לתקן את עולם המעשה.

יש כלל גדול^{כה}, שבשביל לברר משהו המברר צריך להתלבש בלבושי המברר ולהתדמות אליו. אם אני רוצה לברר את עשו אני צריך לגלות את העשו שבי, את הקרבה שלי אליו – צריך להיות קצת עשו, "פגע בו כיצא בו"^{כו}. כדי להתמודד עם הנחש צריך להיות קצת נחש בעצמך. אם אין לי שום קרבה לעשו אני יכול לגשת אליו בכלל.

למה אומרים זאת? כי זהו פירוש מאד יסודי ופשוט ב"ירידה צורך עליה". ב"ירידה צורך עליה" אין הכוונה רק שאני ארד לצורך העליה שלי, אלא יתכן שהירידה שלי היא בשביל העליה של מישהו אחר. או, נאמר אחרת, הירידה שלי היא צורך העלאה – להעלות משהו או מישהו. כאן, ב"הקל קול יעקב והידים ידי עשו", הענין הוא להעלות את עשו על מנת לרשת אותו – צריך לברר אותו בשביל לקבל את כחו, ולשם כך צריך לרדת אליו. המברר צריך להיות דומה למתברר – אחרת הוא לא יכול לברר אותו.

דוגמה הכי פשוטה: אם רוצים לקרב בת רחוקה חייבים לדעת לדבר בשפה שלה, קצת להזדהות אתה, קצת להיות כמוה. אם אין לי שום זיקה, שום קשר, אם היא זרה לי – אני

עצמו סתם מגיע עונש. חשוב לדעת – סתם לצום זו ממש עבירה, שחייבים עליה עונש. מתי זו לא עבירה? בבעל תשובה שצם בשביל לכפר על העוונות שלו. ככה הוא מסביר ש"קלקלתנו היא תקנתנו" – אם ידע איניש בנפשיה ש"חטאתי, עויתי, פשעתי" מותר לו לצום. אחרת אסור לי לצום, אך אם הצום הוא תיקון – הוא בזכות הקלקול.

איך אפשר לומר זאת באופן נוסף? בלי להזכיר את הביטוי "קלקלתנו היא תקנתנו", אותו רעיון מופיע בפירוש בספר התניא: כתוב "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש"^{כז} – למי שרוצה לתת צדקה יש גבול, צמצום, אסור לתת יותר מ-20% מכספו. אבל לנתינה לצורך רפואה – אדם חולה וצריך ללכת לרופא שלוקח הרבה כסף, לעשות טיפולים שעולים המון – אין גבול, אין צמצום המגביל את הוצאת הכסף בענין. כתוב "עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו"^{כח} – אדם יתן כל מה שיש לו כדי להציל את חייו. לפי הפסוק והעקרון הזה כתוב בתניא^{כט} שבעל תשובה אינו מוגבל בנתינת צדקה. איך אנחנו מכפרים על החטאים שלנו? "חֲטָאָךְ בְּצִדָּקָה תִּקָּרֵב"^ל – העיקר אינו צום אלא צדקה (ממון) – המלה שמעל 'צדקה' במחזור, כנ"ל – ששוה צום). לכן, בדורות האחרונים – שכתוב בתניא^ל שככלל אין לצום – נהגו כל ישראל להרבות בלי גבול במתן צדקה, כי הכל תיקון הנפש. כלומר, "קלקלתנו היא תקנתנו". משתמשים באותו כלל – שהקלקול הוא בעצם התיקון – בעוד הרבה הקשרים. זהו סוד "הקל קול יעקב" – שהירידה היא-היא כבר העליה.

יט כתובות נ, א.

כ איוב ב, ד.

כא אגה"ק.

כב דניאל ד, כד.

כג אגה"ת פ"ג.

כד אבות פ"ד מ"א.

כה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב עמ' תקצו – ובריוי מקומות (ובפרט ביחס ליעקב ועשו, ראה סה"מ תורת שמואל תרל"ג ח"ב עמ' תקנז בשו"ג ו"נ).

כו שבת קכ"א, ב.

על בני אדם^{כט} – לא מובן למה אני יורד, ואני לא יודע שיכול להיות מישהו בקצה השני של כדור הארץ שעולה תוך כדי הירידה שלי. אף אחד לא מבין את הקשר של הדברים – אבל כך קורה. "עלילה" גם לשון עליה, כל העלילה שה' עושה לי, שלפעמים אני חוטא – כמו שכתוב^ל על דוד המלך, ועוד צדיקים גדולים, שכל מי שאומר שחטאו אינו אלא טועה, בכל אופן היתה ירידה, גם חטא אדם הראשון הוא עלילה של ה' – פועלת אוטומטית עליה, משהו עולה כנגד.

אם כן, מה העצה? אם מישהו קצת יורד – גם ברוחניות מרגיש איזו ירידה – צריך מיד להתקשר לכלל ישראל. שוב, כנראה האנרגיה שלי הלכה עכשיו למישהו אחר, שיוכל בזכותה להתחזק טוב-טוב, וגם אני אעלה בחזרה, שכולם יעלו, שכל העולם יעלה – שה' כבר יוריד את כל האנרגיה שלו עצמו והכל יעלה ב'נְד-נְד'.

תחנוני הצדיק שנפל

איך הווארט שעל ידי הקלקול של יעקב – ורק כך – יורשים את "הידיים ידי עשו" קשור לכך שהפשט של "הקל קול יעקב" הוא תחנונים? 'תחנונים מדבר רש', מי שמרגיש עצמו מסכן. חז"ל^מ דרשו "תחנונים ידבר רש" על משה רבינו שהתחנן להכנס לארץ ישראל (תקט"ו תפלות, כמנין ואתחנן וכמנין תפלה), אבל שייך לכל אחד במצב של רש.

יכולה לקרב אותה. כך גם בתוך הקדושה, "ישראל קדושים"^כ, וכאן דוגמה קיצונית – יעקב צריך לברר את עשו, לכן הוא צריך לרדת, קצת 'להתקלקל'. אם כלל לא מתקלקלים אי אפשר לקבל את "הידיים ידי עשו". אין הכוונה ממש להתקלקל, חס ושלום, אבל צריך ירידה בשביל להעלות את הזולת שזקוק, שמחכה לי להעלות אותו.

'עלילה צורך עליה' – הפיזיקה של עבודת ה'

לפעמים כתוב שירידה היא כבר העליה, ואפילו יש ביטוי "ירידה תכלית העליה"^כ – יש הרבה עליה רק בעצם הירידה. אם למדו כמה יסודות של מדע, של פיזיקה – יש שני דברים שנוגעים לענינו: יש כלל, שלכל פעולה, לכל כח, יש אוטומטית כח נגדי שמופעל כנגדו – בשביל לאזן את האנרגיה. כמו ב'נְד-נְד' באיזה מתקן בחוץ – אם

אחד יורד השני עולה. כל ירידה היא לא רק לצורך עליה שלי – יתכן שיש ירידה שלי בשביל שמיד, תוך כדי, על ידי, מישהו אחר יעלה. אם כן, אני עושה חסד גדול מאד בכך שאני יורד.

יש עוד חוק קשור בפיזיקה – חוק שימור האנרגיה. אם אני יורד ומאבד אנרגיה, אוטומטית מישהו אחר מקבל אנרגיה – עשיתי טובה למישהו.

על הטובה הזו שעשיתי כתוב "נורא עלילה

כט תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד (וראה תו"ח תולדות ד"ה "ויתן לך" פ"ו ואילך; ד"ה "באתי לגני" תשל"א, ובכ"ד).
ל שבת נה, ב-ג.
לא סנהדרין מד, א; דברים רבה ב, ד.

כו שם פ, א ובכ"ד.
כז לקו"מ כב, יא. ראה תו"א מגלת אסתר צג, ג; צד, ב (ואמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רד).

"רש" במובן של מסכן ועני. אחרי חטא דוד בא נתן הנביא והוכיח אותו במשל "כבשת הרש"¹⁷. בתורה מופיעה המלה "רש"¹⁸, אבל במובן של ירושה – ירושת האורות המרובים דתהו שמדוברת כאן. סימן שיש קשר, בשביל לרשת צריך להיות רש – על ידי ה"רש", המסכנות, יורשים את האורות המרובים של עשו, של עולם התהו. ככה מביאים את משיח, על ידי התורה החדשה, "**הקל קול** יעקב והידים ידי עשו", "**הקלקול** יעקב והידים ידי עשו". ידי עשו הן בזבוז יותר מחומש – לו אין הלכה "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש", כל מה שהוא עושה הוא עושה בהפרזה. כשהוא נותן – הוא נותן הכל (בטבע התהו שלו, לאו דווקא מתוך טוב לב), "**בכל מאדך**" בכל ממנוך"¹⁹. כאן הוספנו שלתת הכל כולל לרדת בשביל הזולת – לוותר על הרוחניות שלי לטובת הזולת.

שוב, **קול** הוא **צום**, **קלקול** הוא **צמצום**. יש כלל בחסידות²⁰ שצמצום יוצר פסולת, כי 'גבורה מאַנט פסולת' – כל פעולת גבורה וצמצום (צמצום הוא גבורה) מצריכה שתהיה בה פסולת, משהו לא טוב. לכן צריך לעשות בירורים ובסוף – בזכות הפסולת והבירורים, התיקונים והתשובה שעושים – יורשים את עשו. ככה, רק ככה, אפשר להביא משיח. כל הענין קשור גם לנושא הכללי של השיעור שלנו²¹ – "אמונה ובטחון": כפי שדברנו ב"ט כסלו, כדי להגיע החוצה, לברר את עשו, צריך הרבה-הרבה בטחון, "ואני אבטח בך"²². כתוב "כי יפול לא יוטל כי הוי"

כתוב "ולרש אין כל"²³ – "כל" אין לו אבל "קול" יש לו (לשון נופל על לשון), אם הוא רש הוא מתפלל ומתחנן לה'. תוך כדי הנפילה הוא מתחנן וזוכה ל"שבע יפול צדיק וקם"²⁴ – הוא לא רק קם בעצמו, אלא קם יחד עם עשו, לוקח ומעלה אותו איתו יחד.

בכלל, זהו כלל גדול אצל הבעל שם טוב²⁵, שצדיקים גדולים לפעמים נופלים ממדרגתם בשביל לעשות בעלי תשובה. בדיוק הווארט שאמרנו הרגע. כל זמן שהוא צדיק תמים לעצמו, צדיק מאה אחוז, הוא בעולם אחר, במציאות אחרת. הוא יורד כדי להגיע למישור של אנשים יותר נמוכים ממנו ואוטומטית לעזור להם לעלות. הוא עכשיו נמצא למטה והוא יעלה – הוא ירד בשביל להתדמות למי שצריך לעשות תשובה, וכך תומך בו ועוזר לו ונותן לו כח לעשות תשובה, לעלות מעלה מעלה. האנרגיה חוזרת אליו, וגם הוא, הצדיק, מתעלה.

כל ירידה היא כמו ירידת הנשמה לגוף, שצועקים 'ויי! ויי!', ואומרים – נו, עד שיתגלה לכולם שכל זה היה כדאי בשביל העליה שתבוא. כמו שאמרנו, העליה היא לאו דווקא שלי – יתכן שהעליה היא שלו – אבל בסוף העליה שלו פועלת גם את המשוב שלו עלי, גם אני עתיד לעלות (לא רק למקומי הראשון אלא הרבה למעלה ממנו).

להתרושש כדי לרשת

שוב, את הפסוק "תחנונים ידבר רש" דורשים על משה רבינו, אבל ה"רש" הראשון בתנ"ך הוא דוד המלך, שאומר על עצמו "ואנכי איש רש ונקלה"²⁶. זו ההופעה הראשונה של

לו שמואל-ב פי"ב.

לז דברים א, כא ("עֲלֵה רֶשֶׁת"); שם ב, כד-ו לא ("הָחֵל רֶשֶׁת").

לח ברכות פ"ט מ"ה.

לט תורת שלום שמח"ת תער"ב פ"ב.

מ סדרת השיעורים במאמר "אמונה ובטחון" (בספר לב לדעת) שנמסרת לבנות התיכון מ"ט תמוז ע"ז.

מא תהלים נה, כד.

לב שמואל-ב יב, ג.

לג משלי כד, טז.

לד כש"ט (קה"ת) אות קלו.

לה שמואל-א יח, כג.

לא יָדַע לְהַזְהִיר עוֹד.

מיהו ה"ילד מסכן וחכם" ומיהו ה"מלך זקן וכסיל"? ודאי כולן זוכרות את מאמר חז"ל^מ, ש"ילד מסכן וחכם" הוא היצר הטוב ו"מלך זקן וכסיל" הוא היצר הרע. יש את שניהם לכל אחד, והם בעצם יעקב ועשו שבתוך כל יהודי – בקרבו של כל אחד מתרוצצים התאומים האלה.

יצר הרע ניתן באדם משעה שננער מרחם אמו, כדרשת חז"ל^מ על הפסוק "כי יצר לב האדם רע מנעריו"^מ. מרגע שהאדם נולד יש לו יצר הרע – לתינוק יש תאוות, הוא חייב לאכול. היצרים, התאוות הגשמיות, הגוף – פועלים מהרגע הראשון. מהו היצר השני? כשהוא נעשה קצת מופשט מהצרכים הגופניים שלו – הוא יכול להתאוות גם לדברים לא גשמיים. זהו הפשט של יצר הטוב ויצר הרע. התאוה לצרכים הגשמיים בלבד היא יצר הרע. גם לצדיק יש תאוה – "תאות צדיקים אך טוב"^מ, "תאות

צדיקים ית"^מ – אבל תאוותו ללמוד תורה, לעשות מצוות, לדבוק בה'. גם התאוה הטובה היא יצר. יצר הוא תאוה – יצר טוב הוא תאוה לדברים טובים, דברים רוחניים, ויצר רע הוא תאוה לדברים לא טובים. שוב, היצר לגשמיות נמצא אצל כל אחד מאתנו מהרגע הראשון, מהלידה, ואת היצר הטוב מקבלים בבר-בת

מה קהלת רבה ד, ט.
מו בראשית רבה לד, י.
מז בראשית ח, כא.
מח משלי יא, כג.
מט שם י, כד.

סומך ידו"^{מב} – גם ההרגשה שאני נופל לא פוגעת כלל בבטחון, כי אני יודע ש"הוי' סומך ידו" ב"ירידה צורך עליה".

ב. "ילד מסכן וחכם" "מבית הסורים יצא למלך"

כל מה שדברנו עד כה קשור לנושא שלם שלא הגענו אליו בכלל בהתוועדות שלשום: יש עוד פסוק מאד חשוב בתנ"ך של "רש", שקשור לפסוק שכן הזכרנו בהתוועדות – "כי מבית הסורים יצא למלך"^{מב}.

"מבית הסורים" פירושו 'מבית האסורים', ודורשים^{מד} את הפסוק על יוסף הצדיק – הוא יצא מבית האסורים ונעשה מלך במצרים. הפסוק קשור ליציאה מבית האסורים ב"ט כסלו, וגם לפרשות השבוע וישב ומקץ. מהו המשך הפסוק? "כי גם במלכותו נולד רש". אין הרבה "רש" בתנ"ך, וזו אחת ההופעות החשובות. קשה להבין את הפסוק המלא – "כי מבית הסורים יצא למלך"

כי גם במלכותו נולד רש" – אם לא יודעים את ההקשר בקהלת.

"ילד מסכן וחכם" ו"מלך זקן וכסיל"

נפתח את הספר – יש כמה דברים חשובים הקשורים לענייננו בקהלת – ונתחיל בפסוק הקודם:

טוֹב יֶלֶד מִסָּכָן וְחָכֵם מִמֶּלֶךְ זָקֵן וְכָסִיל אֲשֶׁר

מב שם לז, כד.
מג קהלת ד, יד.
מד בראשית רבה פט, ג.

פרנסה טובה. רבי שלמה מקרלין דרש על "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"^{נב}, אבל אנחנו אומרים שכל פסוק שהמבנה שלו הוא שני "כי" שייך למדת הבטחון. כאן יש פסוק מאד יפה עם שתי פרות, 'צווי כי' – "כי מבית הסורים יצא למלך, כי גם במלכותו נולד רש". השאלה על מי מבין אלו שנזכרו בפסוק הקודם הולך הפסוק – על ה"מלך זקן וכסיל" או על ה"ילד מסכן וחכם"? יש ברש"י שני פירושים:

לפי פירוש הראשון "מבית הסורים יצא למלך" הולך על ה"מלך זקן וכסיל", היצר הרע, שיצא מהרחם – שנקראת כאן "בית הסורים" – למלך על האדם, בהיותו היחיד פה, שליט בלעדי ללא עוררין. לפירוש זה, את החלק השני של הפסוק, "כי גם במלכותו נולד רש", אפשר לפרש על ה"ילד מסכן וחכם" – "במלכותו" של היצר הרע, אחרי שלש עשרה שנה, "נולד רש", ה"ילד מסכן וחכם" שהוא היצר הטוב. יש פירוש שני, שהכל הולך על היצר הטוב, לכן דורשים זאת על יוסף הצדיק – שהוא היצר הטוב. אף על פי שבהתחלה הוא "ילד מסכן וחכם" הוא יוצא מבית האסורים למלך. זהו בדיוק הסיפור של יוסף – הוא באמת חכם, פתר את חלומות שרי פרעה ובהמשך את חלום פרעה עצמו, ואז יצא מבית האסורים למלך כפשוטו.

הלב שלמעלה ממח-לב-כבד

נאמר רמז: מה פירוש להיות מלך? כתוב^נ שמלך היינו מח שליט על הלב ששליט על הכבד^{נד}. הלב הוא התאוות הגשמיות שדברנו עליהן קודם, וצריך שהמח ישלוט על הלב.

מצוה. לכן היצר הרע נקרא זקן והיצר הטוב נקרא ילד. זהו פשט ידוע בחז"ל.

אכן, על היצר הטוב כתוב "טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד" – היצר הרע, ה"מלך זקן וכסיל", הוא מבוגר ולכן הוא לא מקבל תוכחה. אנשים זקנים לא מקבלים תוכחה מהצעירים – הם בעלי הבית כאן, בעלי האחוזה שאחוזים במציאות, לכן לא יודעים להזהר, לא מקבלים תוכחה (כך מפרש רש"י, "שהרי הזקין ואינו מקבל תוכחה" – הוא יותר מדי רגיל בדרך שלו).

אני מבין למה היצר הטוב הוא חכם – התאוות שלו טובות. היצר הרע הוא כסיל – לא יודע מה באמת טוב. חכם יודע מה באמת טוב בחיים – היצר הטוב, שרוצה דברים רוחניים, הוא חכם, והיצר הרע שרוצה גשמיות הוא טפש, כסיל. אבל למה היצר הטוב "מסכן"? לא כתוב שהיצר הרע עשיר, אבל ודאי כך – הוא מלך. למה היצר הטוב מסכן? כי לא שומעים לו, ככה מסבירים במדרש וברש"י עה"פ. "מסכן" הוא לא רק מי שאין לו כסף, אלא מי ש'לא שמים עליו', כמו שאומרים היום. על היצר הטוב אף אחד לא שם, לכן הוא מסכן – הוא "ילד מסכן וחכם".

מי "יצא למלך"?

מה ההמשך? הפסוק שאמרנו הרגע – פסוק מיוחד. יש בפסוק שני חלקים, כמו ברוב הפסוקים בתנ"ך, וכל חלק מתחיל במלה "כי". אם אתן זוכרות, למדנו באריכות^נ את הווארט המפורסם של רבי שלמה מקארלין, שאמר שיש לי 'צווי כי'^{נא} – באידיש 'כי' היינו פרה, יש לי מקור פרנסה משתי פרות. הוא הסביר – יש לי את מדת הבטחון, ובטוח תמיד תהיה לי

נב תהלים לג, כא.

נג ספר הליקוטים סוף פרשת ויחי ובכ"ד.

נד זהר ח"ג רכד, א.

נ שיעור כ"ב תמוז ע"ט – אמונה ובטחון 25 ח"א (נדפס ב"ואביטה" ואתחנן ע"ט).

נא כתבי ר"י שוב, ר"ש מקארלין אות מב.

ורמז נפלא: **"כי מבית הסורים יצא למלך"** עולה 1024, **לב** ברבוע, הכל **לב**, שלמות הלב דקדושה, גילוי פנימיות הלב השליט על מח וכו'.

מלך רש – שפלות דקדושה

כעת אנחנו מפרשים "מבית הסורים יצא למלך" על היצר הטוב, יוסף הצדיק. אם כן, מה ההמשך? "גם במלכותו נולד **רש**" מפרש **רש** – "פשוטו של מקרא", פרשנדתא, המפרש העיקרי של התורה – שגם כשהוא מולך הוא נשאר רש, דהיינו שנשאר בשפלות ("כי גם במלכותו נולד רש" – כי כשר והגון הוא שימלוך כי גם במלכותו הוא נהפך ממנהג השררה ומקטין עצמו אצל החכמים כמדת הרשים").

אנחנו לומדים על אמונה ובטחון, אבל עוד לפני כן יסוד היסודות של תיקון הנפש הוא שפלות דקדושה^ט – הרש דקדושה, מה שמשה רבינו נקרא רש. "כי גם במלכותו נולד רש" – כשהוא במלכות הוא נשאר בשפלות ויודע ש"כי ממך הכל"^פ. קודם היה מסכן, "ילד מסכן וחכם", "חכם רואה את הנולד"^ס, וגם כשהוא נולד – "במלכותו נולד", יולד מלך מבית הסורים שלו – הוא יישאר רש. זהו גם לימוד מאד יפה. אותו רש מדבר תחנונים, ואותו רש יורש את "הידים ידי עשו".

יש רמז יפה לפי המבואר בחסידות: כתוב שלמלך אמתי יש רוממות עצמית ושפלות בפנימיות, בעצם. במודעות שלו הוא כמו דוד המלך, שאומר על עצמו "והייתי שפל בעיני"^כ, אבל הוא ראוי בעצם להיות מלך כי יש לו רוממות עצמית – הוא קשור לרוממות

הכבד הוא המוטבע – ההרגלים, כל הטבעים של האדם. מאז שהאדם נולד הטבעים שלו בהמיים. צריך סדר שהמח למעלה מהלב והלב למעלה מהכבד – אז המח שליט על הלב והלב שליט על הכבד – ואז הוא **מלך** טוב, מלך דקדושה.

ב"מבית הסורים יצא למלך" יש עוד ל לפני **המלך**, ודורשים שהיינו מה שפנימיות הלב שליט על המח^י. יש שתי בחינות לב – חיצוניות הלב, שהמח צריך להיות שליט עליה, ופנימיות הלב, רעותא דלבא, הרצון העצמי של הנפש האלקית לה, שיותר גבוה מהשכל האלקי וממילא גם שליט עליו. כתוב שאצל אדמו"ר הזקן, בעל הגאולה של י"ט כסלו, היתה דרגה של "פנימיות הלב שליט על המח". אף שהכלל שלו ב"ספר של בינונים" הוא שכל אחד צריך להגיע ל"מח שליט על הלב"^י – ביטוי מהזהר הקדוש – יש צדיקים מיוחדים, כמותו עצמו, שאצלם יש תמיד גילוי פנימיות הלב והוא שליט על המח. כמה שהמח נעלה, הרעותא דלבא – עצם נקודת הלב – למעלה ממנו.

לכן "היום יום" האחרון^י הוא מה שהיה רגיל לשמוע מפי אדה"ז – "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"^{יב}, איני רוצה כלום, לא את הגן עדן שלך ולא את עולם הבא שלך, רק אותך בעצמך. זהו הרצון של פנימיות הלב, שלמעלה מהמח – גן עדן הוא שכל, השגה אלקית. כמה שחושבים שחב"ד היא שכל, אבל אצל בעל הבית של חב"ד – אדמו"ר הזקן – ה-ל של הלב שליטה על המח. **"למלך"** היינו לב-מח-לב-כבד. "מבית הסורים יצא למלך" – להפיץ חסידות חוצה, למלוך בהפצת החסידות שעל ידיה יבוא משיח בחסד וברחמים.

נט כמבואר בספר לב לדעת במאמר "פרק בעבודת ה'", המאמר שלפני "אמונה ובטחון".

ס דהי"א כט, יד.

סא תמיד לב, א.

סב שמואל-ב, כב.

נה לקו"ת דרושים לר"ה נח, ד.

נו תניא פ"ב.

נז לוח "היום יום" י"ח כסלו.

נח תהלים עג, כה.

ואמרתני אני טובה חכמה [של ה'איש מסכן חכם] מגבורה [של ה'מלך גדול] (שלא מתואר כאן ככסיל, רק כמלך הצר על העיר בגבורתו). [וחכמת המסכן בזויה [אף אחד לא זכר את החכם שהציל את העיר – כולם מבזים אותו]. ודבריו אינם נשמעים [קצת חידוש, כי אם מלט את העיר בחכמתו כנראה ששמעו לעצתו שהצילה את המצב. פתאום הוא הופך להיות מסכן שחכמתו בזויה ודבריו אינם נשמעים]. [הפסוק הבא לכאורה סותר את הפסוק הקודם:] דברי חכמים בנחת נשמעים [דווקא דברי החכמים נשמעים, חודרים עמוק – דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם]. מזעקת מושל בכסילים.

איך מיישבים את הסתירה בין 'חכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים' ל'דברי חכמים בנחת נשמעים'? יש פירוש אחד¹⁰ שכנראה החכמים בפסוק השני הם לא מסכנים, יש להם כסף, ואז דבריהם בנחת נשמעים – אבל חכם מסכן דבריו אינם נשמעים.

פירוש הבעש"ט: בזו י-ה

בשביל מה אמרנו את כל זה? רק בשביל ווארט של הבעל שם טוב הקדוש, בו חשבנו לפתוח את התוועדות י"ט כסלו (אך היות שלא פתחנו בו לא הגענו אליו, כיון שנדחה נדחה, ובהשגחה פרטית נאמר כעת לבנות יעלת חן) – ווארט שקשור להרבה דברים בשיעור: הבעל שם טוב, כדרכו תמיד, לוקח דברים שליליים ומסביר אותם באופן חיובי. כך גם אנחנו אוהבים לעשות בהשראתו. זו כל דרך החסידות, להפוך את הלא-טוב לטוב, גם בתוך התורה גופא – לפרש לא טוב כטוב. הוא דורש את שלש המלים "וחכמת המסכן בזויה", כשהוא הופך את המלה השלילית כאן

ה' – והנה "רש" ראשי תבות רוממות שפלות. הגימטריא של **רוממות-שפלות** היא **חן** פעמים **הוי'**. בכוונות חנוכה¹⁰, עוד מעט, התכלית (כוונת היום השמיני) היא ה-**חן** – למצוא חן בעיני ה'. ההרגשה המודעות של המלך המוצא חן בעיני ה' – לא למרות הרוממות שלו, אלא בגללה – היא תכלית השפלות. על כך נאמר "כי גם במלכותו נולד רש". כנראה שאם יש לנו את שני ה"כי" האלה זוכים גם לתכלית הבטחון – הבטחון של מדת הנצח, הבטחון הפעיל בו תלויה ביאת משיח. כל רגע מחדש הוא יוצא למלך וכל רגע מחדש הוא נולד רש במלכותו.

ג. "חכמת המסכן – בזו י-ה" "חכמת המסכן"

הפסוקים שלמדנו כעת מופיעים בפרק ד בקהלת. בהמשך קהלת, בפרק ט, כתוב על "עיר קטנה" – ביטוי ששייך לתורת בעל הגאולה, כמבואר בספר התניא¹⁰ שגוף האדם הוא "עיר קטנה" עליה נלחמים שני היצרים: עיר קטנה [הגוף] ואנשים בה מעט [אברי הגוף] ובא אליה מלך גדול [המלך שהוזכר קודם, היצר הרע, הנפש הבהמית – כאן לא נקרא 'מלך זקן וכסיל' אלא רק 'מלך גדול']. וסבב אתה ובנה עליה מצודים גדלים [בשביל לכבוש אותה]. ומצא בה איש מסכן חכם [אותו אחד שנקרא קודם 'ילד מסכן וחכם', וכאן כבר גדל קצת, הוא 'איש מסכן חכם' (בלי ה-ו)]. ומלט הוא את העיר [מהמלך שסבב את העיר ובנה עליה מצודים גדולים]. בחכמתו [היתה לו חכמה איך לנצח את אותו מלך]. ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא [היצר הטוב]. מסכם קהלת:

סג נדפסו בגליון מקץ-חנוכה ש"ז.

סד פ"ט.

סה ראה אבן עזרא עה"פ.

שמות. במקום אחד בחז"ל^{טא} כתוב שיש שבעה שמות של עני בתורה, ואחד מהם מסכן. היום, כשאומרים על מישהו מסכן, לא מתכוונים דווקא שאין לו כסף – מסכנות היא, לדאבוננו, משהו מאד נפוץ. כולם מרגישים את עצמם מסכנים. בכל אחת שמרגישה עצמה מסכנה, בכל מי שמרגיש **מסכן**, יש בפנימיות יחוד **יוסף-דוד**, יסוד ומלכות. לכן, רוצים לדבר על המושג מסכן. למסכן יש חכמה מיוחדת.

שוב, היצר הטוב של כל אחד מאתנו הוא מסכן – "ילד מסכן וחכם". כנראה שלהיות מסכן ולהיות חכם הולך ביחד^{טב} – כל המסכנים חכמים. החכמה המיוחדת שלו היא "חכמת המסכן בזויה". לפי הפשט, הכוונה שמבזים את חכמתו שלו, לא מתחשבים בה. ראינו שיש פה קושיא משני הכיוונים – ממה שכתוב קודם, שמלט את העיר בחכמתו (אחר כך אף אחד לא שם לב אליו ולא 'שם עליו' בכלל, "וחכמת המסכן בזויה" אחרי שמלט את העיר), וממה שכתוב אחר כך, "דברי חכמים בנחת נשמעים". אומר הבעל שם טוב, שהופך את היוצרות כדרכו, ש"חכמת המסכן" היא "בזו י-ה" (והנה, **בזו** שוה בדיוק **יה**).

זו וזו

מה פירוש "זו"? כל דבר שאני מצביע עליו, כמו "זה הדבר", רק בלשון נקבה. יש הבדל בין "זו" ל"זו". כל אחת בעזרת ה' בבוא הזמן תעמוד תחת החופה והחתן יאמר "הרי את מקדשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל". הרבה חתנים טועים ואומרים "בטבעת זו". "זו" היינו "זה" בלשון נקבה.

עא ראה תנחומא בהר ג; מדרש משלי כב. נתבאר באריכות בשיעור כ"ה מנחם-אב ע"ב (פ"ג).

עב **מסכן חכם** עולה **רחל**, כנסת ישראל, שייך לבנות במיוחד. **רחל** עצמה עולה **טוב** פעמים **דוד** – "והוא אדמוני עם יפה עינים **טוב** ראי" (שמואל-א טז, יב). "טוב" סתם שייך ליסוד-יוסף, "אמרו צדיק [יסוד עולם] כי טוב" (ישעיה ג, י).

– "**בזויה**" – לשתי מילים, '**בזו** י-ה'^{טו}. שוב, המסכן הוא היצר הטוב שמציל את העיר, את הגוף שלי, מהמלך הגדול, שהוא היצר הרע (שקודם היה "מלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד"), וכאן מתארים את חכמת המסכן הזה – חכמה "בזויה", חכמה להכיר שבזו נמצא י-ה.

תיקון המסכנות

הזכרנו בהתוועדות שבפרשת השבוע, פרשת וישב, יש שתי ירידות מפורשות – בחת"ת של אתמול ("רביעי") וירד יהודה מאת אחיו^{טז} והיום ("חמישי") ויוסף הורד מצרימה^{טז}. לכן כל הפרשה שייכת ל"ירידה צורך עליה", הנושא שלנו. יש כאן שתי ירידות – ירידת המלכות (יהודה) וירידת היסוד (יוסף). **יהודה-יוסף** יחד עולים **מקום**^{טז} – אחד הכינויים של ה'. מיוסף יוצא משיח בן יוסף אבל משבט יהודה יוצא משיח בן דוד. לכן אמרנו שסופי התבות של "ויוסף הורד מצרימה" הם **פדה** – רמז יפהפה למאמר דוד המלך, "**פדה** בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי"^{טז}. אמרנו שאדמו"ר הזקן, בעל הגאולה של י"ט כסלו, הוא גם יוסף וגם דוד. אם כן, צריך לחשב **יוסף-דוד**, יסוד ומלכות, עולה 170. על איזו מלה ששוה 170 חזרנו כעת הרבה פעמים בפסוקי קהלת? **מסכן**. לעני או רש יש הרבה

טו הובא בספר אשרי האיש (לר' אשר ארקוביץ) מערכת 'עבודת ה' אות יב, וז"ל:

בשם בעש"ט הק'. וחכמת המסכן בזויה. כל החכמה שלו אם יש לו דעת לידע בזו י-ה שהכל השגחת השי"ת ולטובת בני אדם.

טז בראשית לח, א.

סח שם לט, א.

סט מגלה עמוקות פרשת מקץ; ברית כהונת עולם מאמר "בית תפלה" פ"א.

ע תהלים נה, יט.

- שמעתי "שתיים זו", **ב-זו (י-ה)**, כנ"ל. מה השתיים? "זכור ושמור" בדבור אחד נאמר^{פא} - ה' אמר דבר אחד יחד ואני שמעתי שני דברים, גם זוג, חתן וכלה. **י-ה** הוא השם של "שכינה ביניהם"^{פב} (י של איש ו-ה של אשה) - מתאים ל-**ב-זו**, זוג (**בטבעת זו** - **יה**, "שכינה ביניהם"). החתן קונה את הכלה עם בחינתה היא - טבעת זהב - הוא נותן לה את עצמה).

ב זו י-ה - המעבר ממדת הדין למדת הרחמים

בכל אופן, זו היינו הנקבה של זה, ובמדה מסוימת זו היא גם מלה הרבה יותר יפה וגם יותר עם רמז. כתוב^{פג} ש-**זו** רומז באופן מובהק ל-**יג** מדות הרחמים ("**זה**", נבואת משה רבינו, שוה **יב**). הבן נעשה בר מצוה בגיל **זו** והבת נעשית בת מצוה בגיל **זה** - הפוך, התכללות כל אחד בשני. איך מתחלקות **יג** מדות הרחמים? בשני פסוקים בתורה, "הוי' הוי' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת", שבע מדות, ו"נוצר חסד לאלפים נושא עון ופושע וחטאה ונקה"^{פד}, שש מדות. חלוקת **יג** מדות הרחמים, אחד משיאי התורה, היא **זו**. לכן כל פעם המלה **זו** רומזת ל-**יג** מדות הרחמים. המדה השביעית החביבה היא "ואמת", ואחר כך יש עוד שש מדות.

לענינו, "זו" שייך למאמר חז"ל שהבאנו בהתוועדות על תקיעת שופר - "מה השופר הזה מכניס בזו ומוציא בזו אף אני עומד מכסא דין ויושב בכסא רחמים"^{פה}. כל נושא השיעור היה להפוך את הדין לרחמים. התכנית הפנימית-הסודית של בריאת

איפה כתוב "זו"? רק פעמיים בתורה, בשירת הים, אותו לשון, "עם זו גאלת"^{פז} ו"עם זו קנית"^{פח} (שייך ל"מלאה הארץ קנינך"^{פח}, הווארט של המגיד שפירשנו ב"ט כסלו). יש עוד "זו" אחד דומה בתנ"ך - בנביא ישעיהו - "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו"^{פז}, סך הכל שלש "עם זו" בתנ"ך^{פז}. "**ב-זו י-ה**" רומז ל-**ב-זו** בתורה - "גאלת" ו"קנית", גאולה וקנין הולכים יחד. בלשון הקדש "זו" (בניגוד ל"זו") היינו 'אשר' - 'עם אשר גאלת', 'עם אשר קנית', 'עם אשר יצרתי לי תהלתי יספרו'.

אם החתן אומר "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל" הוא אומר 'בטבעת אשר כדת משה וישראל'. קשה להבין למה הוא מתכוון, אולי מתכוון לשון אושר - "**בראשית**" אותיות **בית-אשר**^{פז}, סגולה לאושר... הכלה יכולה לתקן אותו - 'עשית טעות - תאמר זו!?' כל רב חב"די טוב מזהיר את החתן לא לטעות, אבל אם הוא לא הזהיר והכלה יודעת את ההלכה וגם את לשון הקדש יותר טוב (ומסתמא היא יודעת יותר טוב) - היא יכולה-צריכה לתקן אותו? לא כדאי... בדיעבד כנראה שזה עובר. כתוב^{פט} שאין קול לכלה בחופה בעולם הזה. רק בברכה השביעית של השבע ברכות אומרים "מהרה [בימות המשיח] ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול חתן וקול כלה".

יש עוד פסוק חשוב עם המלה "זו", "אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי כי עז לאלהים"^{פו}

עג שמות טו, יג.

עד שם שם, טז.

עה תהלים קד, כד.

עו ישעיה מג, כא.

עז כל "**עם זו**" שוה **ענג**, ושלש הפעמים רומזות לשלש סעודות דשבת.

עח אגרא דכלה אות קפד.

עט תורה אור מה, א.

פ תהלים סב, יב.

פא ר"ה כז, א.

פב סוטה יז, א.

פג מאמר "לא תשחית" מהרנ"ש.

פד שמות לד, ו-ז.

פה פסיקתא דרב כהנא פסקא כג אות ח.

את הטוב הגנוז, האור הגנוז בכל המציאות. כפי שהסברנו בהתוועדות, אפשר לגלות את הטוב במציאות רק כאשר פונים אליה פנים ולא אחור – כשמרחמים עליה, מחבקים אותה, ולא נסוגים ממנה אחור.

נאמר עוד ווארט בענין: יש אנשים שאוהבים לחלום, גם ביום – לא רק בלילה במטה, אלא כל היום יושבים וחולמים בהקיץ (מה שנקרא בלועזית day dream). כשהוא יושב וחולם חלומות הוא נמצא באיזו בועה. לפעמים הוא מתעורר מהחלום שלו, יוצא מהבועה – אולי היא מתפוצצת – ופתאום מוצא את עצמו יורד למציאות. מתגלה לו שהוא נמצא כאן וצריך לעשות משהו, יש לו משימות בחיים, צריך לעשות משהו, יש אחריות – 'מה אתה יושב וחולם? אתה מאחר לבית ספר בבקר!'. זו נקראת ירידה – "בעל החלומות" פתאום יורד מהבועה שלו, מגן העדן שלו. כך בדיוק קרה ליוסף "בעל החלומות"^א.

גם זו "ירידה צורך עליה" – יורדים למציאות, צריך לקום ללכת ללמוד, או לעשות משהו אחר. פתאום יש אנרגיה מופנית כלפי מטה, ואוטומטית היא תגרום לכך שתעלה אנרגיה נגדית. כנגד כל טפה שיוורדת מלמעלה למטה יש שתי טפות שעולות מלמטה למעלה^ב. זהו כלל גדול.

סוד שם "כוזו" – הוי' בכל "זו"

הבעש"ט מאד אוהב את המלה "זו". איפה הוא דורש משהו דומה על "זו", שצריך למצוא את האלקות בכל דבר שקורה? יש שם קדוש, שהוא חילוף אותיות שם י-ה-ו-ה באותיות שאחריהן – כוּזו. כו עולה הוי' עצמו ו-זו עולה אחד. כלומר, האותיות שאחרי שם הוי' – שהן

העולם היא לברוא אותו בתחלה במדת הדין, כשתכלית הירידה הזו – מדת הדין היא ירידה (כמו הירדן, גבול ארץ ישראל, ירד-דין^פ) – היא להפוך אותה לרחמים. זו העבודה שלנו, וגם ה' עושה אותו דבר. זו המשמעות הפנימית של ראש השנה והמשמעות היותר פנימית של י"ט כסלו, ר"ה לחסידות. בלשון חז"ל זו עבודת "מכניס בזו ומוציא בזו". איך קשור לשם י-ה? על השופר כתוב "מן המצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה"^פ – המצר הוא מדת הדין והמרחב מדת הרחמים, ועל שניהם כתוב י-ה. בדיוק הווארט של הבעל שם טוב ש"וחכמת המסכן בזויה" – ב-זו שבכל אחד מהם יש את שם י-ה, שם "הנסתרת להוי' אלהינו"^פ (שהוא עצמו השם של "שכינה ביניהם", כנ"ל, השראת אבא ואמא על החתן והכלה).

אם כן, לקחנו את תורת הבעל שם טוב על "וחכמת המסכן בזויה" והסברנו אותה בעומק בהקשר לעמידה מכסא דין ושיבה על כסא רחמים (ב-זו י-ה, לפני שמתחתנים כל אחד הוא בחינת דין, לבד-לעצמו, ועל ידי שמתחתנים הדין הופך להיות רחמים).

להפסיק לחלום ולגלות את הטוב הגנוז במציאות

מה הוא מתכוון בזו י-ה? בכל דבר, גם בדברים שנראים לא טובים – "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו"^פ (כמו שמסביר בתניא^ג, יש דברים לא טובים, אבל הם באמת טוב נסתר שבא משם י-ה, "עלמא דאתכסיא") – כל ענין החסידות הוא לגלות

פז מגלה עמוקות עה"ת פרשת ויחי; מגלה עמוקות (ואתחנן) אופן מט.

פז תהלים קיח, ה.

פח דברים כט, כח.

פט תהלים צד, יב.

צ פכ"ו.

צא בראשית לז, יט.

צב זהר ח"ג רמז, ב.

בלשון הקדש. מה השרש של מסכן? פשוט – **סכן**. יש עוד דברים בשרש הזה? [סכנה]. יפה, פעם אחת בתנ"ך יש את השרש **סכן** במשמעות של **סכנה**, גם בקהלת. לפי זה, מסוכן להיות מסכן, אבל "כל הדרכים בחזקת סכנה"^ח – איפה שלא תלך אפשר להיות מסכן.

יש עוד דברים בשרש **סכן**? [סוכן]. כן, מה זה סוכן? יש סוכן נסיעות, אבל מהו

סוכן בתנ"ך? איזה ערים בנו בני ישראל לפרעה? "ערי מסכנות"^ט. רש"י אומר שאלה ערי אוצרות – בדרך כלל אוצרות תבואה, אבל כל בית אוצר נקרא מסכנות. בתורה הסוכן הוא הפקיד הממונה על האוצרות, "לך בא אל הסכן"^ק. אמרנו כבר שלשה דברים – מסכן, סכנה, אוצר. יש איזה אוצר בלום בתוך הסכנות של המסכנות – מתחיל להיות טוב להיות מסכן, יש שם אוצרות.

יש עוד דברים? דברים מאד ציוריים – מי זוכרת את

אתון בלעם? היא אומר "ההסכן הסכנתי"^{קא} – מה פירוש? 'ההרגל הרגלתי' – לשון הרגל. כנראה צריך להתרגל להיות מסכן.

יש עוד משהו? מהמובן סכנה יש שם עצם שקשור לסכנה, אבל הוא כבר משהו שקובע ברכה לעצמו. [סכין]. כנראה שכל הסכינים מסכנים... יש בכלל סכין בתנ"ך? סכין עם **ס** אין, אבל יש פעם אחת שכין ב-ש שמאלית – "ושמת שכין בלעך אם בעל נפש אתה"^{קב}.

שם קדוש, שכתוב על המזוזה מאחורה, **כוזו במוכסז כוזו**, אחורי "הוי' אלהינו הוי'" – עולות "הוי' אחד". יש כאן שני "כוזו" – הבעש"ט מפרש^צ שבכל **זו ו-זו** יש **הוי'**, יש **כו**. כנראה שהוא אהב למסור שיעורי בנות... צריך לראות בכל "זו" שיש "הוי'" (יש שכתבו^צ שבכל "זה", איש, יש לראות שם הוי', ואילו בכל "זו", אשה, יש לראות שם א-דני, אך לפי המוסבר כאן

בסוד השם **כוזו** יש לראות באשה, **זו**, שם **הוי'**, **כו**, וי"ל דהיינו שם הוי' בניקוד א-דני, "כשם שאני נקרא", "[זה] שמי לעלם] וזה זכרי לדר דר"^{צה}, ודוק).

כאן אומר "**בזויה**" – **ב-זו** יש **י-ה**. שם אומר שבכל "**זו**" יש **כו**, **הוי' אחד**. "על פי שני עדים... יקום דבר"^צ, כמה הבעש"ט מחבב את ה"**זו**" ואומר שהאלקות (שם **י-ה** או כל שם הוי', ושניהם יחד – "בטחו בהוי' עדי עד כי **ב-ה** הוי' צור עולמים"^צ) מתגלה דווקא בה. זו חכמת **המסכן**, שהוא **יוסף-דוד** יחד, שני המסכנים.

ד. שרש סכן משמעויות השרש סכן

רק לסכם את הדרוש הזה, נתבונן בסודות לשון הקדש – מקצוע מאד חשוב בחנוך שלנו. קודם אמרנו ווארט במדע, גם חשוב, וכעת

צג כש"ט (קה"ת) אות קטו.

צד ראה צעטיל קטן אות ה (וראה בשיעור ר"ח אד"ר ע"ט – נדפס ב"ואביטה" תצוה ע"ט).

צה שמות ג, טו.

צו דברים יט, טו.

צז ישעיה כו, ד.

צח קהלת רבה ג, ג.

צט שמות א, יא.

ק ישעיה כב, טו.

קא במדבר כב, ל.

קב משלי כג, ב.

לקב"ה בעצמו, כי הוא מגשים את תאוותו בבריאת העולם.

הקבלת השרשים לספירות

נעשה בקיצור את הפרצוף – יש פה שבעה דברים שאפשר מאד יפה להקביל למדות הלב: מי החסד פה? חסד הוא טוב – לעשות טוב למישהו – **סכנ** לשון תועלת.

גבורה – שקשורה לחסד, הטובה שאבישג עשתה לדוד – היא חימום, אש, גבורה.

מהו אוצר בקבלה? לאיפה שייך הפקיד שאחראי על האוצרות? צריך לדעת קצת קבלה – האוצר הוא יסוד אמא שמתגלה בתפארת ז"א.

הכי פשוט נצח והוד: נצח הוא המוטבע שבנפש, רגל-הרגל – "ההסכן הסכנית". מהי סכנה? "הודי נהפך עלי למשחית"^ק.

סכין בקבלה הוא כינוי של ספירת היסוד. אחרון חביב, מי המסכן? המלכות – בפירוש, "כי מבית הסורים יצא למלך כי גם במלכותו נולד רש [שם נרדף למסכן, השפלות היא פנימיות המלכות]".

אם כן, השלמנו את הדרוש – המשמעויות השונות של שרש **סכנ**:

גבורה	חסד
חמום	תועלת
תפארת	
אוצר	
הוד	נצח
סכנה	הרגל
יסוד	
סכין	
מלכות	
מסכן	

לפעמים צריך לשים סכין – גם כמו "שָׁפִים בעיניכם"^ק, כך אומרים – בלועז, בתוך הפה, לסתום את הפה ולא לדבר ולא לאכול. אם אדם "בעל נפש", אם יש לו תאוות (בעל נפש היינו בעל תאוה) והוא רוצה לעשות דיאטה – פסוק מובהק לכל מי שרוצה לעשות דיאטה – "ושמת שכין בלעך", צריך לשים סכין בפה. יש עוד משהו? אחרי שנראה כמה דברים יש בשרש הזה – נעשה מהם פרצוף. זהו לימוד חשוב. אחד מכללי בית הספר הוא לעשות דברים כאלה – ללמוד טוב את השרשים בלשה"ק ולנסות לבנות מהם מה שאנחנו קוראים פרצוף. יש עוד שני דברים. מי זוכרת את אבישג השונמית? מה היא היתה לדוד המלך? "סכנת"^ק. מה פירוש "סכנת"? לשון חימום. [כתוב "בוקע עצים: יִסְכֵּן בם"^ה] זה הפסוק של **סכנ** לשון סכנה הנ"ל (לפי ראב"ע), אבל יש מפרשים (רש"י) לשון חימום (בפרצוף שתכף נבנה, חימום בגבורה וסכנה בהוד, ענף הגבורה). מה הקשר למסכנים? כנראה מסכנים צריכים להתחמם, או שמסכנות היא סגולה להתחמם.

יש עוד דבר אחד, ראשון ועיקרי, שעוד לא אמרו – "הלאל יסכן גבר"^ק. צריך ללמוד הרבה תנ"ך, הרבה פסוקים. מה פירוש "הלאל יסכן גבר"? יסכן היינו יועיל – "הלאל יסכן גבר"? פירושו 'האם אני עושה טובה לקב"ה, עושה טובה לה?'. יש הרבה פסוקים בהם **סכנ** בא במשמעות של תועלת ועשיית טובה. רואים שה"ילד מסכן וחכם", ה"איש מסכן חכם", באמת מועיל – "ומלט את העיר". היצר טוב הזה, המסכן, הוא הכי מועיל לאנושות,

קג במדבר לג, נה.
קד מלכים-א, א, ב.
קה קהלת י, ט.
קו איוב כב, ב.

הספקנו לראות רק חלק ממה שרשמתי על העמוד הראשון של השיעור של י"ט כסלו – צריך עוד שיעור השלמות. לחיים לחיים, שתהיה שנה טובה ומתוקה לכולם – הרבה לימוד תורה בכיף. שיהיה חנוכה של אור, של שמחה וגאולה.

בקיצור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- דווקא מכח הטבע היהודי של "הקל קול יעקב" – טבע של תפלה ו"תחנונים ידבר רש" – יורשים את "הידים ידי עשו", כח העשיה בעולם זה.
- "קלקלתנו היא תקנתנו" – דווקא למי שהתקלקל מותר לצום ולהרבות בצדקה.
- על המברר להתלבש בלבושי המתברר – כדי להעלות את עשו צריך 'להתקלקל' מעט ולדבר בשפתו.
- כל ירידה גורמת עליה – לעתים האדם יורד כדי להעלות את זולתו. המודעות לכך שירידתי מעלה את הזולת תפעל להעלות גם אותי עמו.
- היצר הטוב הוא חכם, כי הוא יודע מה באמת טוב בחיים, אך הוא מסכן, כי אף אחד לא 'שם' עליו.
- "מבית הסורים יצא למלך" הוא סוד פנימיות הלב השליט על המח.
- המלך דקדושה נשאר "רש" גם כשהוא זוכה למלוך – הוא מייחד את הרוממות עם השפלות.
- "חכמת המסכן בזויה": המסכן יורד למציאות – כפי שכתוב ביוסף וביהודה – וחכמתו המציאה מה"מלך זקן וכסיל" היא הגילוי כי **בזו**, בתוך כל דבר ודבר, נמצא **י-ה**.
- גילוי ה' וטובו גם במה שנראה שלילי בעולם הוא-הוא המעבר מכסא דין לכסא רחמים שיש לעשות בראש השנה – הפנית הפנים למציאות.
- היציאה מבועת החלומות (בהקיץ) היא ה"ירידה צורך עליה" המאפשרת לגלות את הטוב הגנוז במציאות.
- מסוכן להיות מסכן, אך במסכנות גנוזים אוצרות – מי שמתרגל להיות מסכן מועיל לה' ולעולם כולו, כי הוא העושה את ה"דירה בתחנונים".

יוסף כיעקב

"וַעֲתָה שְׁנֵי בָנָיו הַנּוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בָּאִי אֵלַיךְ מִצְרַיִם לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאשׁוֹן וְשָׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי. וּמוֹלֶדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלֶדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יִהְיוּ עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנִחְלָתָם". דווקא כאשר יעקב לא היה מודע לחיי יוסף, ללא כל קשר גלוי ומודע, מתגלה הקשר העצמי ביותר: יוסף מזהה לגמרי עם יעקב ולכן אפרים ומנשה נחשבים במניין השבטים. מתוך עמודיה שבעה

בחירה זכרית ובחירה נקבית

קיצור מהלך השיעור

בשיעור שפורסם בגליון שבוע שעבר הוסבר באריכות שעלית האשה לקראת ביאת המשיח היא עלית יסוד הבחירה. אכן, בעבר נתבאר שהבחירה שייכת דווקא לאיש ואילו האשה מאמינה בבחירה. בדברים שלפנינו, קטע קצר משיעור גדול שנמסר למחרת, העמיק הרב בהסבר הדברים – ומתוך כך התברר שהבחירה החפשית האמתית היא דווקא בחירה של "חותם שוקע" שמזמינה את ידיעת ה' לחדור לתוכה ולהתעצב לפיה. זו הבחירה של "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" שעתידיה ללדת את הגאולה האחרונה, גאולה שאין אחריה גלות.

ידיעה ובחירה – מי הזכר ומי הנקבה?

אמנם, יש מקום שכתבנו¹, לפני עשרות שנים, לכאורה הפוך ממה שאמרנו אתמול בלילה – שם הסברנו באריכות ש"האיש הוא סוד הבחירה החפשית... והאשה היא סוד האמונה בידיעת ה' וההשגחה הפרטית". אם כן, הכח הבוחר הוא זכרי או נקבי?

זכר – ידיעה ובחירה; נקבה – רק בחירה

נרחיב משהו שלא אמרנו אתמול: כתוב בפירוש בקבלה וחסידות ששרש הזכר עטרא דחסדים (הכוללת ה חסדים) ושרש הנקבה עטרא דגבורות (הכוללת ה גבורות). אך יותר בפירוט, איך האריז"ל מסביר "נשים דעתן קלות"²? בדעת גם החסדים וגם הגבורות הם שמות הוי', ובדעת האשה יש רק ה פעמים הוי', חמש הויות שב-ה גבורות שבדעת – סה"כ קל. לאיש, לעומתה, יש פעמיים קל, גם ה-קל של ה חסדים וגם ה-קל של ה גבורות (הוא קל-קל

אתמול³ דברנו על כך ש"הכל צפוי והרשות נתונה"⁴ הם זוג, זכר ונקבה, ששרשם בתרין עטרין שבדעת. שרש האיש ב"עטרא דחסדים" שבדעת, כח הידיעה של ה', שענינו לדעת דברים ולהתחבר אליהם (כמו שמסביר בתניא⁵ על התקשרות והתחברות לאמת האלקית – והאמת האלקית שה' יודע הכל, "יחיד הוא ויודע הכל"⁶), ושרש האשה ב"עטרא דגבורות" שבדעת, שהוא הכח שלי לקבוע את הגורל שלי, לחוש אותו ולבחור מה שאני רוצה בחיים. אמרנו שאצל צדיקים גדולים – והיום "ועמך כלם צדיקים"⁷ – הצדיק קובע בדיוק את הגורל שלו.

נרשם ע"י איתאיל גלעדי. לא מוגה. מתוך התוועדות "זאת חנוכה" לבחורי הישיבות. ב' טבת תש"פ – כפ"ח.

א התוועדות 'עיד אל בנאת' – נדפסה ב"ואביטה" ויגש.

ב אבות פ"ג מט"ו.

ג סופ"ג.

ד מיוחס לרבי אברהם אבולעפיא. ראה סוד ה' ליראיו שער "יחיד הוא ויודע הכל".

ה ישעיה ס, כא.

1 הקדמת שכינה ביניהם פ"ב.

2 ע"ח שכ"ו פ"ג (מ"ק). ובכ"מ.

ח ראה שבת לג, ב.

בחירה זכרית – חותם בולט, בחירה נשית – חותם שוקע

ההסבר העיקרי, שלא אמרנו אתמול בלילה, הוא שיש שני סוגי בחירה. בחירה יכולה להיות בחירה חודרת, בחירה אקטיבית, כמו פועל יוצא, ויכולה להיות גם פעולה הפוכה, פסיבית. איך קוראים לגבר לעומת האשה? יש שני חותמות, "חותם בתוך חותם"^ט (יסוד בתוך מלכות, זכר בתוך נקבה) – "חותם בולט" ו"חותם שוקע"^י. גבר הוא חותם בולט ונקבה-אשה היא חותם שוקע.

בחירה היא חותם בולט או חותם שוקע? כשכל כח הבחירה אצלי – איזה חותם זה? בהשקפה ראשונה הייתי אומר שבחירה היא "חותם בולט", אבל האמת היא הפוכה – הבחירה האמתית היא לעשות שקע בשביל שאוכל לומר למשהו/למישהו 'תכנס בי, תדע אותי'. הבחירה האמתית היא הזמנה לידיעת ה'. ידיעת ה' בלי הבחירה שלי היא מקיף (בדיוק כפי שמוסבר בחסידות על אמונה שלא מופנמת לדעת). בחירת הנקבה היא לעצב "חותם שוקע" עם צורה מדויקת (כמו חותמת) ש'מכריח' להכנס אליו. כל וואקום, סוד הצמצום, מכריח את המציאות הסובבת להכנס בו ולקבל בדיוק את עיצוב הצורה של השקע. זהו כח הבחירה האמתית, השייך לאשה בעצם^{טו}. שוב, יש סבילות שמזמינה וקובעת – שבחרת במציאות, והופכת את ידיעת ה' ממקיף לידיעה חודרת (על דרך הסבר הרלב"ג ל"הכל צפוי והרשות נתונה"^{טז}),

– מקלקל לגמרי... – סוד "לחם הקלקל"^{טז}, כינוי המן שנבלע כולו באברים ואין לו פסולת).

זהו גם הפירוש בקבלה למחשבה שם-י-ה, השם של "שכינה ביניהם"^{יז}, האיש הוא י והאשה היא ה – באיש יש פעמים הוי' ובאשה פעמים הוי' (רק הגבורות, בלי חסדים), בסוד "בטחו בהוי' עדי עד כי ביה הוי' צור עולמים"^{יח} (סוד השמן – יה פעמים הוי' – של חנוכה).

אם כן, לפי ההסבר שהידיעה היא מצד החסדים שבדעת והבחירה מצד הגבורות שבדעת, לזכר יש גם ידיעה וגם בחירה ולנקבה רק ידיעה. מבלבל והופך כל מה שאמרנו למסובך עוד יותר. כל הענין הוא היפוך יוצרות – לפני שלשים שנה אמרנו כך ועכשיו לכאורה הפוך. אין בכך שום בעיה, גם סתם כך לא נורא לומר הפוך, ובעיקר כאן זהו בדיוק הסממן של עלית הנוקבא – היפוך היוצרות. אבל עכשיו מתבוננים במרכיב נוסף, שגם לאיש יש בחירה לכתחילה, כי יש לו גם הגבורות – לא רק החסדים – ולה יש רק הגבורות. אם כן, למה אומרים כעת שעיקר הגבורה אצלך? כמו בסוכות, שלאחר שיש גם טעם וגם ריח, ללולב רק טעם ולהדסים רק ריח^{יט} – איפה יש יותר טעם ואיפה יותר ריח? כתוב שבלולב יש יותר טעם מבאתרוג ובהדס יותר ריח מבאתרוג. האתרוג, שיש לו את שניהם, מתון בשניהם – שלם בשניהם אך לא תקיף. מי שיש לו רק תכונה אחת הרבה יותר תקיף בענינו. הגבר הוא פילוסוף, שצריך ליישב את הסתירה בין ידיעה לבחירה, אבל לאשה יש רק את יסוד הבחירה – הרבה יותר חזק. אם כן, כבר מתחיל להיות כאן הסבר וישוב, אבל צריך להסביר יותר.

יד ע"ז כט, ב. ראה זהר ח"ג רפג, א; ע"ח ש"ד פ"ו (מ"ח); קהלת יעקב ערך 'חותם'.

טו ראה לקו"ת ש"ש ד"ה "שימני כחותם" (מה, א).

טז יתכן – צריך לבדוק – שיהיה לכך גם ביטוי בהלכה, מתי האשה נקראת "קרקע עולם" (סנהדרין עד, ב; ועיי"ש בשכינה ביניהם שם באורך), הפטורה בעריות, ומתי היא נקראת 'מביאה עליה' (לא בידים ממש, שחייבת, אבל) בהזמנה.

יז כפי שנתבאר באריכות בשיעור המלא.

ט שער הפסוקים פרשת חקת. ובכ"מ.

י יומא עה, ב.

יא סוטה יז, א.

יב ישעיה כז, ד.

יג ויקרא רבה ל, יב.

כעת, שהאתערותא דלעילא לפי האתערותא דלתתא. על כך נאמר גם "אפתנו בשופר"^{כב} – שופר הוא "חותם שוקע" או "חותם בולט"? "חותם שוקע", הרחם, שפופרת. יוצא ממנו קול, משהו לכאורה בולט, חודר, תוקעים בשופר – אבל זהו סוד שבת. למה בשבת לא צריך לתקוע בשופר? כי **שבת** ראשי תבות שקיעה-בליטה-תקיעה (אחת הכוונות העמוקות שלנו בסוד השבת^{כג}) – שקודם צריך את השקיעה, אחר כך הבליטה ואחר כך התקיעה, זהו הקול שיוצא מהשופר (יש אומרים שאכילת הקוגל בשבת היא במקום תקיעת שופר – כנראה שגם בו יש איזה קול מיוחד...).

אמרנו עכשיו רעיון עמוק ורחב, אבל זהו תורף הפנימיות של הנושא.

חור שחור של עולם התיקון

נוסיף עוד נקודה: הסברנו כעת שהבחירה היא בדרך של "חותם שוקע", "אשת חיל עטרת בעלה"^{כד}. נעמיק לאור זאת בשרש **בחור**, שבתוכו יש '**חור**'. היום בפזיקה מדברים על חור שחור, שהוא ממש סוד הצמצום. **בחור** יכול להיות בתוך **החור** ויכול להיות **ב** סוגי **חור**. אולי יש שני סוגי צמצום, שני חורים, שגם ביניהם צריך לבחור – איזה חור אתה רוצה (לגור ביצרה או לגור בתל אביב)?

מה יכולים להיות שני סוגי חורים? בפזיקה היום התחילו לדבר גם על 'חור לבן', אבל לא נזדקק לכך עכשיו, אלא רק לידע בסיסי לגבי חוקי הפזיקה. מה עיקר הבעיה לגבי חור שחור? שהיה פיזיקאי גדול – לא הכי סימפטי, לא נזכיר את שמו – שבאיזה שלב שינה את דעתו בענין והתפרסם בכך.

שה' יודע כל מה שיכול להיות, ואני 'מכריח' את ה' לדעת את הבחירה שלי בפועל) – בשקע שאני עושה אני מכריח-מעצב את ידיעת ה' בדיק בצורת השקע שעשיתי".

יחוד השקיעה והבליטה

אם נתבונן טוב, זה מסביר את הכל: הבחירה הזכרית, שיש לגבר, היא בחירה של חדירה, של "חותם בולט", ובמדה מסוימת היא אשליה – כי בחירה אמיתית היא שקע שמכריח, סוד הצמצום. מהו סוד הצמצום בקבלה? עשיית חלל ומקום פנוי לשם העמדת העולמות, שהיא בעצם (כך כתוב) עשיית כלי, בית קיבול, רחם. אחר כך המשכת הקו היא בשביל להוליד את העולמות בפועל. השקע מזמין את הקו לחדור לתוכו, ובזכות החדירה הזו יהיו תולדות. גם לפני שהקו נמשך – כמו ביאה שניה – יש ביאה ראשונה "לעשותה כלי". כלי הוא כח בוחר.

איך נעשה הצמצום לפי החסידות? שהעצמות נכנסה במקום האור. כניסת העצמות לא הולידה שום דבר, רק עשתה צמצום – "לעשותה כלי". "אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי"^{כה}, דהיינו לעצמות ה' שנכנס במקום האור שמלא את כל החלל, ונשאר רשימו, "רוחא דשביק בה בעלה". אחר כך המשכת הקו היא כבר ביאה שניה שיוצרת את העולמות, מולידה תולדות, אבל הכל לפי העיצוב של ה"חותם שוקע".

הבחירה האמתית היא סוד "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר"^{כז}, אתערותא דלתתא לפני אתערותא דלעילא, "באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא"^{כח} – זהו כל הווארט שאמרנו

יח על דרך הפיכת העולם מ"אפשרי המציאות" ל"מחויב המציאות" בלקו"מ נב, עיי"ש.

יט סנהדרין כב, ב.

כ ברכות ט, א.

כא ע"פ זר ח"א רמז, א; ח"ב לא, ב; ח"ג קמה, א.

צער ושמחה בחיי יעקב

אור החיים ויחי

"ישמח ישראל"

"ממקום השמחה והמנוחה הגדולה באה" ו"המין המאושר ההוא ימאס לבחינת הדאגה והעצבון והשפלות" ולכן "יצו ה' להרחיק היגון והכעס ולקרוא לשבת עונג", וכאשר יוצאים מ"יום שמחתכם" אלו השבתות" מסתלקת אותה מדרגה. יעקב הוא עמוד התורה, ו"תלמיד חכם איקרי שבת" תמיד, אך למדרגה עליונה ניתן לזכות רק מתוך שמחה – שלכן הרחיק האריז"ל מאד את העצבות ואמר שזכה לכל גילוייו בכח שמחה של מצוה' – וגם אצל יעקב השם 'ישראל' שייך לזמני שמחה ומנוחה, ו"בכל מקום אשר בשם 'יעקב' יתכנה הוא לסיבה אשר יארע שם דבר מבחינת העצב" והיגון" (וכן בעמדו לפני אביו, "לצד שהיה לפני יצחק אביו, לא נהג בו הכתוב השררה והגדולה הנרמזת בשם 'ישראל' – על העצב-הכעס שיש בהכנעה נאמר "בכל עצב יהיה מותר" ובסופו של דבר הוא-הוא מקור השמחה).

לכן – כפי שמפרט האוה"ח – כמעט לא מצינו את השם 'ישראל' מופיע בתקופת אבל יעקב על יוסף וגם לא בתקופת הירידה למצרים, אלא רק בתקופות השמחה (בפגישה המחודשת עם יוסף, וכן כאשר קרבו ימיו למות

בתחלת פרשתנו מאריך האור החיים לבאר מדוע גם לאחר שזכה בשם ישראל ממשיכה התורה לקרוא ליעקב פעמים רבות בשמו הראשון, תוך פירוט מתי נבחר השם ישראל ומתי השם יעקב. הוא מקדים "כי בעדת ישראל מצינו שישתנה להם השם כפי מעשיהם, כשעושים רצונו של מקום בשם 'ישראל' יכנה אותם, ולהיפך יקרא שמם 'יעקב'... וטעם זה לא יוצדק ביעקב כי ישר פעולתו בתמידות". נראה כי גם ב"עושין רצונו של מקום" – מדרגת "בכל מאדך", האהבה המיוחדת ליעקב אבינו – יש שתי מדרגות, "עשיה לתא" ו"עשיה לעילא" (כנגד שני פירושי "בכל מאדך" – "בכל ממונה" ו"בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד" – וד"ל), ביניהן נע יעקב.

ואכן, האוה"ח מסביר ש'יעקב' היינו "נפשו הקבועה בו" ו'ישראל' הוא מדרגה עליונה, על דרך תוספת נשמה שמקבלים בשבת¹. המדרגה העליונה לה זוכים בשבת

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעדי. מוצאי ה' טבת תש"פ – כפ"ח.

א דברים ו, ה וראה ברכות לה, ב ובמהרש"א ד"ה "שנאמר ואספת".

ב ספרי ואתחנן ספ"ז (נתבאר בארוכה בשיעור ש"פ תולדות ש"ז – נדפס ב"ואביטה" וישלח).

ג ברכות פ"ט מ"ה.

ד יחס יעקב-ישראל כחול-שבת מופיע גם בחסידות (לקו"ת בלק ד"ה "מה טובו" ובכ"ד). רומז: **יעקב-חול ישראל-שבת** עולה 1469, 13 פעמים 113, סכום 13 מספרי ההשראה הראשונים, התמניון של 13 (כלומר, פירמידה של 13, 819, ופירמידה של 12, 650, המחוברות בבסיסה).

ה במדבר י', י. ספרי בעלותך יט.

ו זחר ח"ג כט, א.

ז של"ה מט, א; הקדמת ספר חרדים (תנאי המצות, התנאי הרביעי); הובא גם בתו"א כ, ב. וראה 'הקדמה קטנה' לשער הכוונות ותניא אגרת התשובה יא.

ח שייכות **יעקב** ל-**עצב** רמוזה בכך ש-**ק** פחות י עולה **צ**.

ט משלי יד, כג.

י ראה תניא פכ"ו.

המדור מוקדש לזכות:

כל עם ישראל ובפרט יושבי ארץ הקדש

לבו נכון ומאוויו שלמים בכל חייו" (ו' שנים בילדותו המוקדמת, **כד** השנים מנישואיו לרחל ועד מכירת יוסף, ו-יז השנים עם יוסף וכל בניו במצרים), והדבר רמוז בהקדמת המנין המועט למנין הגדול בשנות חייו (שלא כמקובל בשנות הצדיקים). ורמז: **מז** עולה **יעקב** במספר סידורי ו"**שבע שנים וארבעים...** שנה" עולה **ח** פעמים **יעקב**!

וז גם הסבה לציון "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" (הדבר הידוע מעצמו מחשבון השנים), להדגיש את החיות והאוויר בסוף חייו, שהמתיקו את הצער שבתחלתם "על דרך אמרם ז"ל 'כל מי שסוף ימיו בטובה כאילו כל ימיו בטובה'^{טו}... ושהגם שהיו ימיו בצער אף על פי כן חזרו בעיניו להיות כולן של חיים" (כך שכל החיים הם בסוד חש-מל, מהכנעה להמתקה, כשביניהם יש 'הבדלה' בימי העמידה, בהם עומד האדם על שלו). וכן, ה"שבע עשרה שנה" הודגשו משום שליוסף "המשביר" לא ראוי להיות בעל חוב, וכנגד 17 השנים שגדל אצל אביו והתפרנס ממנו הוסיף ה' ליעקב 17 שנים בהם יפרנס אותו יוסף ("משם רעה אבן ישראל"^{טז}) ויחזיר את חובו, "ולזה **טובים** השנים מהאחד, כי כל אחד הטיב מספר **טוב** שנים, ונכון לשלם זה לזה" (כך ש"הוכפל בו כי **טוב**" – **לד** שנות הטבה, "מרובה מדה טובה" ביחס ל-**לג** השנים שנחסרו מחיי יעקב – כפי שמצינו ביום השלישי וביום הששי לבריאה, ימי יעקב-תפארת ויוסף-יסוד, התכללות "גופא ובריתא חשבינן חד"^{יז}).

יד פ' **יעקב** עולה ז"פ **יצחק** – זהו המספר הראשון שהוא כפולת שניהם, תכלית יחוד האב והבן.

טו ראה תנא דבי אליהו רבה פ"ה.

טז בראשית מט, כד (וראה אונקלוס ורש"י).

יז רש"י על בראשית א, ז.

יח זהו ח"ג רכג, ב ובכ"ד; ע"ח של"א פ"ג.

"אז נקרא שמו ישראל, לצד 'תסף רוחם'^{יא}, והוא סוד הגדלת נפש האדם בעת מיתתו". יוצאים מן הכלל בתקופות אלו הם דבריו לבניו סביב שליחת בנימין למצרים, בהם "דיבר אליהם דרך שררה לצד ההכרח, שראה שלא חשו לצערם ונשתרר עליהם, ורמז כי לא ימחול להם לצד שהוא אביהם, גם שיקבלו דבריו", והתיאור "וישב ישראל בארץ מצרים"^{יב} ש"יכוין אל כללות בניו שיתיחס אליהם שם ישראל כשהיו בדרך יושר, וגדול כח הבנים מכח אביהם, כי הבנים כל אשר ייטיבו דרכם יקרא להם שם ישראל להיותם רבים".

אם כן, יש כאן הכנעה-הבדלה-המתקה בשם ישראל: הנהגת השררה בדרך הכרח – בתוך זמן קשה ועצוב מצד עצמו – היא הכנעה-כפיה לעצב יעקב (בעוד בדרך כלל ישראל הוא סוד ה'אתהפכא' ליעקב, על דרך מדרגת "יום שכולו שבת" לעתיד לבוא). שם ישראל בעת השמחה בעצם הוא הבדלה מכל קשיי המציאות (וכן לקראת יציאת הנשמה מהגוף, הבדלה מהעולם). קריאת שם ישראל לכללות בניו ההולכים בדרך ה', גם כשהמצב אינו מושלם, היא ההמתקה.

המתקת חיי יעקב

בהמשך דבריו מבאר האוה"ח כי ב"ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה" מודגש שרוב חיי יעקב עברו עליו בצער ("ויהי" לשון צער"^{יג}) ושהם נתקצרו ביחס לחיי אביו ב-**לג** שנה בשל קללתו "עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה" (ה-**דין** של "**לא יחיה**", שגרם למיתת רחל, שלל-קיצר "**יחיה**" שנים מחיי יעקב). רק **מז** שנים "היה יעקב

יא תהלים קד, כט.

יב בראשית מז, כז.

יג מגלה י, ב.

שמע ישראל

שפת אמת ויחי

ושוב בגילוי "תורה חדשה" על ידי המשיח בקיבוץ נדחי ישראל "באחרית הימים" (הקץ שבקש יעקב לגלות כאן), כשכל גילוי תורה הוא "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב [בזכות ההקהלות אל יעקב]" (משה מלגאו יעקב מלבר", בזעיר אנפין מתחוללים האסיפה והקיבוץ הללו כל שבת, כדברי השפת אמת, ב"ויקהל משה [לצוות על השבת]"). המדרש מפרש "האספו" מעשרת השבטים ו'הקבצו' לשבט יהודה ובנימין" – בברכת "מקבץ נדחי עמו ישראל" מנוקד שם הוי' בקובץ, הניקוד שכנגד ההוד, סוד הודאת כולם למלכות יהודה, "יהודה אתה ידוך אחיך". אסיפת עשרת השבטים שנטמעו בגוים^ג היא חידוש מופלא, ובכל זאת "קץ שם לחשך", על ידי התעוררות הניצוץ בצאצאי עשרת השבטים לחזור לעם ישראל כגרי צדק (על ידי 'המהפכה הרביעית'^א המוטלת עליה, כקירוב **נעמי** את רות עד שהכירה "מה טוב ומה **נעים** שבת אחים גם יחד"^ב – ר"ת "מקבץ נדחי עמו ישראל"). כשכנסיה לשם שמים מתקיימת באמת, באסיפת וקבוץ שבטי ישראל, גם "כנסת

כותב השפת אמת (ויחי תרס"ה):

בפסוק האספו ואגידה לכם. ובמדרש שזכו מכאן לק"ש כו'. דאיתא כל כנס' שהיא לש"ש סופה להתקיים. והנה כנס' זו בוודאי ה' לש"ש ולכן היא קיימת לעד וכמ"ש אשר יקרא אתכם באחרית הימים שאסיפה זו ה' הכנה לכל הדורות. וגם מה שקיבלו אח"כ התורה ה' בכח זה כמ"ש מורשה קהלת יעקב. ובכל אסיפה לש"ש מסייע כוחו של יעקב דיעקב כלול הוא כדאיתא בזוה"ק. ולכן בש"ק שהוא זמן אסיפה זוכין לנחלת יעקב. והרי כל ישראל נקראו ע"ש יעקב וישראל. א"כ כל השורש מכנס' הוא יעקב ולכן אמר בקהלים אל תחד כבודי שידע שכל הקהילות מתאספין בכוחו ואמר שלא תחד כבודי הואיל ולא ה' לשם שמים דכתיב תתן אמת ליעקב וכנס' שהיא לש"ש נקראת אמת כמ"ש וה' אלקים אמת והוא מתקיים. וקריאת שמע היא מתוך אסיפת כלל ישראל כי העדות על הקב"ה אינו באיש יחידי רק כלל ישראל. וכמ"ש שמע ישראל שמע הוא קיבוץ ואסיפה וחל ע"ז שם ה' אלקינו וסופה להתקיים כמ"ש שפת אמת תכון לעד.

ההתאספות לגאולה

"הַאֲסֹפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. הַקְּבֹצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם" – אסיפת והתקבצות השבטים היא "כנסיה לשם שמים ססופה להתקיים"^ב לראשונה במתן תורה

נערך מרשימת הרב ע"י הרב יוסף פלאי. מוצאי ה' טבת תש"פ.

א בראשית מט, א.

ב אבות ז, יא.

ג ויקרא רבה יג, ג (עפ"י ישעיה נא, ד).

ד בראשית רבה צח, ב. **ויקרא** יעקב אל בניו... את אשר **יקרא** אתכם באחרית הימים" עולה ב"פ (הממוצע) **שדי** – מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די" (רש"י לבראשית מג, יד) ויאמר די לצרת הגלות.

ה דברים לג, ד.

ו עפ"י תקו"ז יג.

ז שם לה, א. ראה יל"ש רמז תח.

ח בראשית מט, ח.

ט ראה יבמות יז, א.

י איוב כח, ג.

יא כמבואר משיעור כ"ד טבת תשע"ה.

יב תהלים קלג, א.

הבינה והתבונה, סוד שרה ורבקה, מהן יוצאות לאה ורחל). והנה, ב"פ **"אהיה אשר אהיה"** גם עולה שרה רבקה רחל לאה הנ"ל.

"שמעו אל ישראל אביכם"

במדרש שלשה פירושים ב"שמעו אל ישראל אביכם" (הדורשים "אל ישראל" כשם א-ל):

רבי יודן אמר, שמעו לאל ישראל אביכם, ורבי פנחס אמר אל הוא ישראל אביכם, מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות, מה הקב"ה מחלק עולמות אף אביכם מחלק עולמות. אלעזר בן אחוי אמר מכאן זכו ישראל לקריאת שמע, בשעה שהיה יעקב אבינו נפטר מן העולם קרא לשנים עשר בניו אמר להם שמעו אל ישראל שבשמים אביכם שמא יש בלבבכם מחלוקת על הקב"ה, אמרו לו "שמע ישראל" אבינו, כשם שאין בלבך מחלוקת על הקב"ה כך אין בלבנו מחלוקת אלא "ה' אלהינו ה' אחד", אף הוא פירש בשפתיו ואמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

רבי יודן (לשון הודיה) כנגד הכנעה-חש, הכנעת ישראל אבינו לאלקיו ("אל ישראל אביכם"), הדורשת את הכנעת-שמיעת בניו לו; רבי פינחס כנגד הבדלה-מל, הבדלתו העצמית של יעקב-ישראל להיות א-ל (כדרשתו את "אל ישראל אביכם" על יעקב לבדו), וכן "מחלק עולמות" הוא ביטוי הבדלה מובהק; רבי אלעזר בן אחוי (שעולה שכינה) כנגד המתקה, מל מלשון דבור (מצות "שמע ישראל" בדבור דוקא), שלום והתכללות בלב שלם בין השבטים ואביהם (אצלו "אל ישראל אביכם" מתפרש כולו על ה', "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל"). קריאת שמע היא יסוד האמונה והיא המצוה שמחזיקים בה ישראל לדורות (כסיום לשון המדרש).

ישראל" למעלה (השכינה, מקור נשמות ישראל) כונסת לתוכה את כל אורות "ישראל סבא". זהו סוד "שמע ישראל"^{יג} שאמרו השבטים ליעקב לפני מותו^{יד}, כרמוז בפסוק "שמעו אל ישראל אביכם". שמע לשון אסיפה, כבפסוק "וישמע שאול את העם"^{טו}, להתקבץ ולהתאחד על ידי המלך, "ברב עם הדרת מלך"^{טז} (רמז למלך הדר, השמיני ממלכי אדום שלא כתוב בו מיתה והוא שורש התיקון, היינו מה ש"אין ציבור מתיים"^{יז}).

הכח לאיסוף בני יעקב מגיע במיוחד מהנשים, האם הרובצת על הבנים^{יח} (כרחל המוזכרת קודם שנקברה בדרך כדי שתעורר רחמים לקבץ את בניה, "ושבו בנים לגבולם"^{יט}). והרמז: **מורשה קהלת** עולה שרה רבקה רחל לאה (המוזכרות כולן בפרשת ויחי). וכן לשון שמיעה (קבוץ) שכאן שייכת לבניה-אמא. במדרש איתא "שהיו מפוזרין וכנסן ברוח הקודש"^כ – רוח הקדש היא האמא. הקיום הנצחי, "סופה להתקיים", הוא **אמת** – תתן אמת ליעקב^{כא} – העולה **אהיה פעמים אהיה**, סוד שם "אהיה אשר אהיה"^{כב}, השם שכנגד **אמא ("אהיה... אהיה")**, שבפרט היינו פרצופי

יג "שמע... אחד" אותיות **עד** רבתי, היינו "עד הוי' בכם" (שמואל א יב, ה), כולכם דווקא. אותיות "רבתי" רמז ל"רבתי עם" (איכה א, א), דהיינו "ברב עם הדרת מלך".

יד פסחים נו, א.

טו שמואל א טו, ד.

טז משלי יד, כח.

יז הוריות ו, א.

יח לפי דברים כב, ו. וכן הסוכה הסוככת על כל ישראל, "ראויים כל ישראל לישוב בסוכה אחת" (סוכה כז, ב), היא בסוד 'מקיפין דאמא'. בספר דרך מצוותיך, מצות אהבת ישראל, מבואר שהדרגה העליונה באהבת ישראל היא מתוך התודעה הזו שכולם כלולים כאחד.

יט ירמיה לא, טז.

כ בראשית רבה צח, ג.

כא מיכה ז, כ.

כב שמות ג, ב.

ברכת ראובן

מעין גנים – 'נקודה חסידית' בפרשת ויחי

שממשיך את כל שלשת האבות, והרמז: **בכרי אתה = אברהם יצחק יעקב**, וממילא **ראובן בכרי אתה = אברהם יצחק יעקב ראובן!**^ה

ועוד, הברכה נמצאת בעצם הסגנון המיוחד. כלומר, ברכות יעקב לפני מותו, כמו גם ברכות משה לפני מותו, נאמרו בסגנון יפה של שירה. אמנם כל התורה נקראת שירה, אבל רוב התורה אינו בסגנון של שירה מלבד 'שירות' מובהקות וכן הברכות אצלנו (שלא כסגנון סיפורי התורה, פרוזה, או חוקי התורה). לשירה צריך להאזין, לשמוע את הניגון והמקצב ולחוש את מה שבין השורות ומעבר למלים (כמו הרווחים בשירת הים ובשירת האזינו). שירה היא בחינת "טעמי תורה" שאותם עתיד לדרוש מלך המשיח^ז. יכול להיות שהתוכן הגלוי של המלים, מה שמובן בשכל לפי הפשט, הוא שלילי, אבל הצלילים של השירה, טעמי תורה, ממתיקים את הדינים. בעולם הזה, בגלוי, ראובן הפסיד את היתרונות של הברכה. אבל הברכה מורגשת גם היום בטעמים, ולעולם הבא היא תתגלה לגמרי, וראובן יחזור להיות גם בבחינת כהן ובחינת מלך (והרמז: **ראובן כהן מלך = משיח בן דוד**).

תענוג בברכת ראובן

בטעמים ובשירה יש תענוג מיוחד

ה ידוע הרמז בחודש אייר ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל, אך את רחל אפשר להחליף בראובן. בשמות האבות האמהות והשבטים יש 7 אותיות ר, **אברהם שרה רבקה רחל ראובן יששכר אשר = 2888**, הריבוע הכפול של 38 (או 7 פעמים ר ועוד 1488 שהוא **אברהם** פנים ואחור). אם נוסיף את **תמר** יעלה הכל 3528, הריבוע הכפול של 42.

י ראה סנהדרין כא, ב.

ז ראה לקו"ת פרשת צו טז, ד.

"ראובן בְּכָרִי אֶתָּה פָּחִי וְרֹאשִׁית אוֹנִי יִתֶּר שְׁאֵת וַיִּתֶּר עָז. פָּחִז כַּמִּים אֶל תּוֹתֵר כִּי עָלִית מִשְׁכְּבִי אֲבִיךָ אֶז חִלְלֶת יְצוּעֵי עֲלֶה"^א. בפשט, דברי יעקב לראובן לפני מותו אינם נראים ברכה אלא תוכחה: "בכרי אתה" ולכן היה ראוי שתקבל פי שנים על אחיך; "יתר שאת", הכהונה היתה מגיעה לך ("שאת" רמז לנשיאות כפים); "ויתר עז", גם המלוכה היתה מגיעה לך ("ויתן עז למלכו"); אבל הפסדת את הכל, "אל תותר", לא תקבל את היתרון, כיון שהיית "פחז כמים" כאשר "עלית משכבי אביך" וחללת את השכינה שעולה על יצועי (הכל כפירוש רש"י). הכל מתחיל במעשה ראובן בפרשת וישלח, שאנו חוזרים אליו כעת.

אך האמת היא שכל השבטים התברכו, כמו שנאמר בסיום "כל אלה שבטי ישראל... וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם"^ב. גם דברי יעקב לראובן הם, בפנימיות, ברכה.

ראשית, יעקב מדגיש שאמנם היתרונות של הבכורה בפועל נשללו מראובן אך עדיין ראובן הוא הבכור, "ראובן בכרי [בכר אותיות **ברך**] אתה כחי וראשית אוני" (ראובן בכרי כחי ר"ת **בכר**), כמו שמיד לאחר חטאו של ראובן נאמר "בכור יעקב ראובן" – "אפילו בשעת הקלקלה קראו בכור"^ג. הבכור הוא הממשיך העיקרי של האב, וממילא יש משהו בראובן

נערך ע"י הרב יוסף פלאי, מהקלטת שידור שנת תשע"א.

א בראשית מט, ג-ד.

ב וראה עוד בספר הממד הפנימי לפרשה זו.

ג בראשית מט, כח. ראה רש"י שם.

ד בראשית לה, כג. רש"י שם.

פגם הברית³ (אלא שהכל נובע מדחף חיובי, כמו שהתבאר שראובן טעה בגלל שהצטיין בכבוד אמו).

אם כן, ברכת ראובן פירושה לתקן את מדת החסד! לאחר מכן, אפשר להמשיך ולברך את כל שבטי י-ה, לכלול את כולם כאחד בברכה. מצוה על האחים לכבד את האח הגדול⁴, שנשמות האחים נמשכות דרכו⁵ – וכן התיקון מתחיל מהבכור. ראינו שגם בשעת הקלקלה נקרא ראובן הבכור, ובסוף מתברר ש"קלקלתנו היא תקנתנו"⁶ (שכן הקלקלה נבעה מדחף משיחי של כבוד אם⁷).

למרות שראובן הוא בן לאה, ברכתו ותיקונו נוגעים לכל השבטים שהם אחיו מאביו. יותר מזה, נשמת ראובן במיוחד קשורה גם לרחל כיון שבזיווג יעקב ולאה ממנו נולד ראובן היתה מחשבת יעקב ברחל – מצד אחד כאן נעוץ שורש הפגם של ראובן בכך שנולד ממחשבה לא מכוונת (כמו שמבאר אור החיים הק' כאן), אך מצד שני יוצא מכאן שראובן נחשב במדה מסוימת גם בן רחל (מ'זיווג כפול' של יעקב). הכפילות הזו של ראובן, בשייכותו הנסתרת לרחל, גורמת לו לבלבל את יצועי אביו בין לאה ורחל (פעם ראשונה כשנתן את הדודאים בעזרתם 'שכרה' לאה את יעקב, ופעם שניה לאחר מות רחל). קודם ראינו שבכרי אתה = אברהם יצחק יעקב, והנה מספר זה עולה גם יעקב רחל ועוד יעקב לאה (דהיינו ששני היחודים של יעקב הם שלמות שלשת האבות)!

(געשמאק). תחילה נשים לב ששם הפרשה, ויחי, קשור גם הוא לתענוג – אחד הפירושים של חיים הוא תענוג (כמו "להחיות בהם נפש כל חי" שפירושו להתענג, מעבר לצורך ההכרחי של הקיום⁸). ומכאן נתבונן בגילוי התענוג בברכת ראובן, בעיקר בדרך הרמז, כאשר הרמזים עצמם שייכים לטעמי תורה. רמז מובהק ויפה: שני הפסוקים בברכת ראובן עולים בגימטריא **תענוג** פעמים **אהבה**, ממש "אהבה בתענוגים"⁹ (הכפלת שתי מלים זו בזו נקראת 'הכאה', והיינו פעולה של זיווג¹⁰).

אהבה שייכת למדת החסד (חסד הוא חיצוניות הספירה ואהבה היא המדה הפנימית שבתוך החסד), וכן ראובן בהיותו הבן הבכור מקביל למדת החסד (בששת בני לאה כנגד שש המדות). ראובן הוא גם הראשון מבין אלו שנאמר עליהם "כל האומר... חטא אינו אלא טועה", כנגד מדת החסד (כמו שלמדנו בפרשת וישלח). גם הפגם של ראובן היה במדת החסד, פזיזות של "פחז כמים" במקום זריזות נכונה ומיושבת של אברהם אבינו ("זכור אב נמשך אחריו כמים"¹¹), אימפולסיביות שהיא

ח תוספות ברכות לז, א ד"ה בורא "ועל כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא בראם יכולין העולם לחיות בלא הם שלא בראם כי אם לתענוג בעלמא כמו תפוחים וכיוצא בהן".

ט שיר השירים ז, ז. **אהבה** פעמים **ענג** = "**ראה חיים עם אשה אשר אהבת**".

י רמזים נוספים: ראש הברכה, "**ראובן בכרי אתה**" = 3 פעמים 13 פעמים 23, נמצא שכל השאר עולה 20 פעמים 13 פעמים 23, ודוק. סוף הברכה, "**אז חללת יצועי עלה**" = 13 פעמים 59, נמצא שהראש והסוף של הברכה, "**ראובן בכרי אתה... אז חללת יצועי עלה**" = **אהבה** פעמים 128 (בחזקת 7). כמו שתחלת הפסוק הראשון היא כפולה של 23 כך תחלת הפסוק השני "**פחז כמים אל תותר**" = 1242 = 23 פעמים 54 (= 6 צירופי **אור**). שתי התחלות הפסוקים, **ראובן בכרי אתה** (החיוב) **פחז כמים אל תותר** (השלילה) = 3 פעמים **תשובה**, רמז לשלש תשובות שראובן צריך לעשות, "טור מרע, ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו".

יא תפלת טל.

יב ראה במאמר עדון המדות.

יג כתובות קג, א.

יד לקוטי תורה לאר"י פרשת וירא.

טו לפי תענית יז, א.

טז וראה 'טעם מצוה' לפרשת ויגש, שם מתבאר שכיבוד אם בפרט הוא כנגד המלכות.

זוגות המספרים

בכיה (37), "חדוה תקיעא בליבאי מסטרא דא ובכיה תקיעא בליבאי מסטרא דא"^כ.

והנה 23 בריבוע = **תענוג**. ומכאן שברכת ראובן, שעולה **אהבה** פעמים **תענוג**, היא גם 13 פעמים 23 בריבוע. אם כך, יש יחס יפהפה בין ראובן וברכת ראובן: **ראובן** הוא מכפלת המספרים 7, 13 – מספר אחד מכל זוג – ואילו ברכת ראובן היא המכפלה של בני הזוג האחרים 13, 23. זו פנינה חשבונית, "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך".

עוד רמז חשוב בשמו של ראובן. **יעקב** ועוד **ראובן** = **אמת**. כלומר "תתן אמת ליעקב"^{כא} מתפרש: תתן ליעקב את ראובן בנו הבכור ובכך תשלים אותו לאמת (כאשר **אמת** עצמו הוא מספר ריבועי מושלם, 21 בריבוע, בסוד "**אהיה** אשר **אהיה**"^{כב}). מכאן שיש ליעקב חיבור אמתי ועצמי עם ראובן, יותר מכל השבטים. יהי רצון שנגיע ל"מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים", ראובן יבוא על תקונו בשלום, וכל השבטים יגיעו לשלמותם, ותהיה התכללות אמתית בעם ישראל שעל ידי זה השכינה שורה ("ב"אתר שלים") "ובא לציון גואל".

נתבונן קעת בשמו של **ראובן** = 259". מספר זה הוא 7 פעמים 37, שני מספרים ראשוניים (שאינם מתחלקים במספר נוסף, וממילא הם המרכיבים היסודיים של המכפלה). 7 הוא מספר סגולי, אחד המספרים החשובים והחביבים בתורה, "כל השביעין חביבין"^{כג}. גם 37 הוא מספר חשוב בתורה, כמו **הבל**. מכאן ש**ראובן** = 7 פעמים **הבל**, כמו שבעה הבלים של מעשה בראשית הכתובים בפתיחת ספר קהלת, "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל"^{כד}.

והנה בתורה יש כמה זוגות מספרים. אחד הזוגות החשובים ביותר הוא 7 ו-13 והיחס החשבוני ביניהם הוא בהיות 7 הנקודה האמצעית של 13 (6 מכאן ו-6 מכאן). זוג חשוב נוסף הוא 23 ו-37 (והיחס ביניהם הוא שהם מהווים את "חתך הזהב" של 60), כמו זוג המושגים **חיה** (23) **יחידה** (37), שתי המדרגות העליונות של הנפש, וכן **חדוה** (23)

יז בחילוף ספרות 529 (23 בריבוע) = **תענוג**. וכן "**ראובן בכרי... כחי**" = **תענוג** (כאשר ראשי התבות **ראובן בכרי כחי** = 6 פעמים 37, ראה לקמן על מספרים אלו).

יח ויקרא רבה כט, יא.

יט קהלת א, ב. וברש"י שם "שבעת הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית".

כ לפי זהר ח"ג עא, א. תניא פל"ד.

כא מיכה ז, כ.

כב שמות ג, יד. כמובא בספר אורחות צדיקים שער האמת.

חסד של אמת

יעקב אומר ליוסף "וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֶמֶת אֶל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם". ומפרש רש"י "חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול". איזה חסד עושים עם המת בקבורתו? בעומק, קבורת המת גורמת להנצחת חייו. במיוחד הדבר נכון בקבורה בארץ ישראל, עליה מדבר יעקב, שהרי המתים בארץ ישראל חיים תחילה בתחיית המתים. קבורת יעקב-ישראל היא מקור המושג **קבר ישראל** שעולה **חסד של אמת**.

מתוך עמודיה שבעה

המהפכה השניה

מהפכה לטובה

בשנים האחרונות, הרב מלמד על ארבע 'מהפכות' גדולות בהלכות תלמוד תורה: כתיבת התורה שבעל פה, נטילת שכר על לימוד תורה, לימוד תורה לנשים ולימוד תורה לאומות העולם, כאשר היום אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה השלישית ובראשיתה של המהפכה הרביעית.

לחנם כינה הרבי הרש"ב את תלמידי ישיבת תומכי תמימים "חיילי בית דוד" והמליץ עליהם "כל היצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו"³. וכשמדובר על צבא וחיילים, מובן שהכללים אחרים לגמרי: חובת הציבור לדאוג לכלכלת החיילים, ולא יעלה על הדעת שלחייל תהיינה דאגות פרנסה⁴ (ויש להמליץ שגם לדעת הרמב"ם, כמו שהותרו כמה איסורים לחיילים בצבא⁵ כך לומדי התורה היום, חילים בצבאות ה', פטורים מהאיסור ליטול שכר)⁶.

כמובן, תחושת השליחות-חיילות משפיעה

המהפכה המתירה ליטול שכר על לימוד תורה קשורה לשינויים במציאות במשך הדורות, הן באופן הפרנסה⁷ והן בלימוד התורה. במבט ראשון, השינוי בלימוד התורה מבטא את ירידת הדורות, כמו העובדה שרוב הלומדים כיום לא מגיעים לדרגה מספקת בידיעת התורה בגיל צעיר, והעובדה שאין חכמים כאלה העוסקים במלאכה ומקדישים את זמנם הפנוי ללמד ולהורות.

חילים בצבאות ה'

בכלל, הצדקת המהפכה בדורות האחרונים באה בעיקר מ'פיקוח נפש ציבור': מערכה כבדה מתנהלת בין היהדות הנאמנה בה מחזיקים 'שלומי אמוני ישראל' ובין אורח חיים של אחים אהובים התועים בשדות זרים. אמנם את המערכה יש לעשות בדרכי נעם ושלום, אבל זו מלחמת קיום ממש, וכל אחד צריך להיות חייל מסור בלב ונפש לנצחון התורה. כדי להעמיד חיילים מאומנים ומפקדים מוכשרים – שידעו להשיב מלחמה שיערה ("דע מה שתשיב") ואף לצאת במלחמת תנופה להפיץ את אור התורה – נצרכת תקופת הכשרה בשיבוט וכוללים בהם ניתן "להמית עצמו באהלה של תורה" (לא

ב אמנם "ממיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם", יומא כח, ב, אבל מוסד הישיבה המוכר היום, שבה דואגים לצרכי הבורחים וכו', הוא תוצר של הדורות האחרונים, כהקמת ישיבת וואלוז'ין ע"י ר' חיים, תומכי תמימים ע"י הרש"ב, וישיבת חכמי לובלין ע"י ר' מאיר שפירא. ולגבי ה'כוללים': אלו התפתחו קודם כל בא"י בעקבות המציאות של דוחק הפרנסה שחייבה הסתמכות על כספי צדקה מחו"ל. ובחו"ל יש לציין את הכולל שהקים ר' ישראל סלנטר בקובנה (וראה קונטרס 'עץ פרי' שיצא אז על ידו בקריאה לתמוך ברעיון הזה).

ג דוברי הרבי בזה: "נהוג, ומכמה טעמים, עד כדי כך ש"מנהג ישראל תורה הוא" שבכולל לא רק יושבים ולומדים אלא גם באים לכך שהוא לוקח את טרדות הפרנסה... שנותנים לאנשים בכולל כדי צרכם או עכ"פ חלק מפרנסתם כדי שתהיה להם מנוחת הנפש ויכולו ללמוד בהתמדה ושקידה" (שיחת פורים תשל"ט, שיחות קודש ח"ב עמ' 275 ואילך, בתרגום חפשי).

ד הלכות מלכים פ"ו ה"ג "ארבעה דברים פטרו במחנה". ושם פ"ח הלכות א-ב על מאכלות אסורות ויפת תאר. ועוד, הרי "ניתחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה", עירובין לב, ב, (וראה שבת ד, א ובראשונים שם, ואכמ"ל).

ה בהקשר זה יש להזכיר שכיום בהרבה מקומות עובדה קשה ליהודי ירא שמים להיות, כמו גם הרבה מוסדות השכלה גבוהה, והדבר טעון תיקון יסודי.

נערך ע"י הרב יוסף פלאי. מאמר חמשה עשר בסדרה.

א דוגמה מובהקת: הרמב"ם מתאר שאדם עובד שלש שעות ביום לפרנסתו ודי לו בכך, ודבר זה אינו מצוי כיום. אכן, התפתחות הטכנולוגיה המואצת בדורנו מאפשרת אומנות נקיה וקלה (בחינת "חכמה שאינה מלאכה") ומייצרת יותר זמן פנוי.

במהלך הדורות התברר, כהכרעת רוב חכמי ישראל, שניתן לקבל שכר על לימוד התורה ובכל זאת זהו לימוד לשמה, לצורכה ולא לצרכו! ולא רק שאנו סומכים על כוונתו, אלא שהדבר מתקבל כך גם בעיני אחרים, כולם מבינים שהרב המקבל שכר למשל אינו עושה זאת להנאת עצמו אלא לשם התורה, ואין כאן בזיון התורה וחילול השם.

בפנימיות, זו עליה ביכולת ההפשטה. בתפיסה נמוכה (ומגושמת יחסית) קשה לנתח בדקות את המניע הפנימי-האמתי של המעשה והוא נשפט לפי החיצוניות. מה שאין כן בתפיסה בוגרת המבחינה בין הרובד המעשי-חיצוני לרובד הפנימי. ובהקשר שלנו: בתפיסה נמוכה, אדם העוסק בתורה ומקבל שכר אזי המעשה מתפרש (גם) אצלו בנפש) כפי הרובד החיצוני-המעשי וממילא נחשב שלא לשמה. אבל בתפיסה גבוהה ניתן להבחין במניע הפנימי (המורגש ממש בנפש) שבו מטרת הלומד אינה לקבל שכר גשמי אלא להיפך¹.

הקו הכללי הזה ממשיך את המהפכה הראשונה. כתיבת התורה שבעל-פה הרכיבה את מעגל הלומדים, ובהמשך גם הכרת הערך של התורה הופך להיות נחלת הציבור כולו, ואנו סומכים יותר שכוונת הלומדים לשם שמים ושהתומכים בהם עושים זאת בהכרה מלאה ובלב שלם, בפשטות ותמימות (שעל כן קרא הרשב"ב לשיבתו "תומכי תמימים"). נמצא שלמעשה בהרבה לומדי תורה כיום

על אופי הלימוד בשיבה ובכולל. מצד אחד צריכה להיות מנוחת הנפש, ללא טרדות ודאגות הפרנסה המפריעות להקדיש עצמו, כל כולו, ללימוד תורה והפצתה, "וירא מנחה כי טוב" (שנאמר על יששכר העוסק בתורה). ומאידך "תלמידי חכמים אין להם מנוחה... ילכו מחיל אל חיל" [חיילים בצבא ה'"] – לא לשבת בשיבה על מי מנוחות, אלא להיות עסוק ומסור לשליחותו, בלי מנוח, בכל רמח אבריו (כאברהם אבינו, החיל הראשון. ובדרך צחות: אברהם = לחיל אין מנוחה).

שינוי לטובה

אך באמת המהפכה השניה מבשרת גם שינוי לטובה, ומתברר שמהלך הדורות אינו רק ירידה ח"ו אלא גם עליה²: ראשית, התורה עצמה מתרחבת והולכת, "דברי תורה פרים ורבים"³ (במיוחד מאז כתיבת התורה שבעל פה, במהפכה הראשונה), וכדי לרכוש היום ידיעה מקיפה בתורה צריך להשקיע זמן רב בלימוד.

ועוד, ועיקר: יש שינוי לטובה בלימוד לשמה. כלומר, עיקר האיסור להנות מדברי תורה הוא כיון שזהו לימוד "שלא לשמה", וממילא יש בזיון התורה וחילול השם וכו' (ככל דברי הרמב"ם החריפים), וגם אם הלומד עצמו מתכוון לשם שמים הרי אלו "דברים שבלב" ואין לנו אלא מה שענינו רואות שהוא נוטל שכר ונראה שלומד "לצורכו". אבל

1 ברכות סד, א. תלמיד חכם חיל בצבאות הוי' = "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד".

2 דהיינו מנוחת הנפש בלי מנוחה = 10 פעמים מנוחה.

ח ברמז: ענין החינוך בכלל קשור לתנוך (כמבואר במ"א), חנוך הוא בן ירד – רמז שעם ירידת הדורות צריך להרבות בחינוך. "ויתהלך חנוך את האלהים ואינו כי לקח אותו אלהים" – תכלית החינוך להגיע לדרגת אין, "ואיננו", ולגלות את "אין מזל לישראל".

ט חגיגה ג, ב.

י בעניין זה יש להוסיף שלאחר השנים הראשונות בהן לומדים תורה לשמה בגיל צעיר, אזי "הרגל נעשה טבע" וגם כאשר הלומד מקבל תמיכה כספית הוא מכוון לשמה ולא לצרכו (מעין חוק האינרציה בפיזיקה).

יא דוגמה קרובה לדבר: מבואר בחסידות על הפסוק "יגיע כפיך כי תאכל", יגיע כפיך דוקא ולא מוחר, דהיינו שגם תוך כדי העיסוק במלאכה, כדי לעשות את ההשתדלות הנצרכת לפרנסה, על האדם לדעת ולהאמין שברכת הפרנסה נשפעת רק מאתו יתברך ולא כתוצאה ממלאכת האדם.

דעת תורה אמתית. למשל, אם בפועל יש הנוטלים שכר שלא לשמה (לפחות בגדר "מיעוט המצוי") הרי זה חילול השם. ואם מקובל בחברה ש"כולם חייבים" לחבוש את ספסלי הישיבה והכולל שנים רבות, הדבר עלול להביא לכמה מרעין בישין, כמו התנשאות על מי שנחשב "סוג ב'" וכמו הרגל ליטול מן הצדקה וחיי בטלה ("סופה בטלה וגוררת עוון"). לזה נוסף חילול השם כאשר אנשים הרחוקים מתורה ומצוות אומרים על יראי ה' שהם 'פרזיטים' שאינם תורמים לחברה וכו' (גם אם בטענה זו יש נימה אנטישמית). ואם כל ההצדקה להתפרנס מן התורה היא כדי להרבות תורה וקידוש השם, הרי נפל פיתא בבירא!

בסיכום: יש לתת את הדעת ליצור חברה בריאה, המעריכה כראוי את לימוד התורה בכלל, וערכו החיוני לדורנו בפרט, ומאידך אינה יוצרת מוסכמות ולחץ חברתי על מי שפונה לעסוק במלאכה ודרך ארץ. אדרבה, בין לומדי התורה ובין העוסקים במלאכה, "יושבי אהל" מכאן ובעלי עסק מכאן, צריכה להיות אהבה רבה, כאשר כל אחד מכיר במעלתו של השני, "שמח זבלון בצאתך ויששכר באהלך".

מתקיימים דברי רשב"י "מלאכתם נעשית בידי אחרים"^{יב}: רשב"י בעל פנימיות התורה מלמד מהי תורה לשמה, ועם התקדמות הדורות הולכת תורת רשב"י ומאירה.

[עוד נראה שתחילה היה חשש שכל זיקה ממונית בין החכמים לציבור פוגעת בעצמאות החכמים (כעניין "השוחד יעור עיני חכמים", וכמו שמדובר היום על 'ניגוד אינטרסים'), אבל הכרעת הפוסקים להיתר נובעת מאמון בתלמידי חכמים שיהיו נאמנים לתורת אמת. אמנם עינינו הרואות שפעמים רבות תלות כספית אכן גורמת להטייה (כמו שצווה המהר"ל בזמנו), כמו שרבנים ממונים מטעם השלטון (הן בחו"ל והן בא"י) אינם יכולים לומר דעת תורה טהורה ללא שוא פנים, ומעטים הם העומדים בפרץ, ואין להאריך בזה.]

הדרך לחברה בריאה

אחרי הכל, ההנהגה למעשה כיום צריכה להבחן הדק היטב, וחכמי הדור צריכים לומר

יב ברכות לה, ב. ואע"פ ש"הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם", מכל מקום דרכו מתאימה למועטים, ראה פנים יפות דברים יא, ד.

להרים מלמטה

"דן! דין! עמו כאחד שבטי ישראל... לישועתך קִיִּיתִי הוֹי". פעם ראשונה נזכר כאן שם הוי' לאחר 318 פסוקים (מסוף פרשת וישב), והוא מופיע שוב רק במראה הסנה בספר שמות. שבט דן בכלל, ונשמת שמשון בפרט, רוגזים על הסתר הגלות ומעוררים ניצוץ משיחי. דן נקרא "הירוד שבשבטים" והוא "מאסף לכל המחנות". דוקא במצב התחתון, כאשר נמצאים 'על הפנים' כמו שמשון ברגעיו האחרונים — מתגלה כח התחזקות מופלא המסוגל להביא גאולה, כמו המשל שאמר אדמו"ר הזקן שכדי להרים את הבניין צריך מנוף שיאחז דוקא בתחתית. דברי שמשון "זכרני נא וחזקני נא" מהדהדים כאשר אומרים "חזק חזק ונתחזק" בסיום ספר בראשית.

הסיפור החסידי

רבי משה מלעלוב | זיו הצדיק

רבי משה מלעלוב היה בנו של רבי דוד מלעלוב והאדמו"ר השני בשושלת. בהגיעו לפרקו נישא לבת היהודי הקדוש מפשיסחא. לבד מאביו וחמיו, היה גם תלמידו של רבי ישעיה וולטפרייד מפשדבורז', ובשנים תר"ג עד תר"י כיהן בפשדבורז' כרב. כל ימיו השתוקק לעלות לארץ ישראל, והיה ממיסדי "כולל ורשה" לתמיכה ביושבי ארץ הקודש. בשנת תר"י החל במסעו לארץ ישראל, והגיע אליה בל' בתשרי תרי"א. בארץ חי **ע"ד** ימים כמספר שנות חייו, וטרם פטירתו ציווה לקנות עבורו קבר בסמוך לקבר הנביא זכריה בן ברכיה. ב"ג טבת, כשראה שחליו מכביד, ציווה לשאתו במיטתו אל הכותל. אולם כשקרבו אל הכותל רגמו אותם הערבים באבנים והוכרחו לחזור, ובאותו יום נסתלק.

אולם בעזיבתו מסתלק האור, והנותרים מאחור עלולים לשקוע בחושך העולם. העצה לכך היא חקיקת דמותו של הצדיק בנפש. כשם שליוסף הצדיק "נראתה דמות דיוקנו של אביו" למנועו מחטא, כך המקושרים לצדיק מתחזקים ביראת שמים ובאהבת ישראל כתוצאה מזכירת דמותו. ידוע הפירוש החסידי למימרת הגמרא "לגבי משה, יראה מילתא זוטרתא היא": כאשר קשורים לצדיק, יראת ה' נעשית לדבר פשוט. ואכן, אודות רבי משה התבטא ה"באר משה" מקאזניץ: "הרוצה לראות את צורת משה רבינו – יסתכל עליו". דרך זו של התקשרות לצדיקים, התבטאה גם אצל נינו של רבי משה, רבי משה מרדכי מלעלוב. רבי משה מרדכי עודד חסידים לשאת איתם תמיד את תמונתו של הרבי מליובאוויטש, כסגולה ליראת שמים.

בבקשתו להיקבר ליד זכריה הנביא, ביטא הרבי מלעלוב קשר עמוק לדמותו. אף יום פטירתו, ב"ג בטבת, חל שלושה ימים לאחר יום פטירת זכריה בעשרה בטבת. מעניין לראות, כי ספר זכריה הוא האחד עשר מתוך שנים עשר ספרי הנביאים הקטנים.

טרם נסיעת רבי משה לארץ ישראל, נסע להרבה צדיקים שהיו במדינת פולין, לקבל מהם את ברכת הפרידה לפני הנסיעה. גדול הצדיקים שהלך לבקר היה רבי ישראל מרוז'ין, שרבי משה החשיבו כרבו אף שהוא עצמו היה רבי. באותו זמן, לפני שנפרד ממנו, אמר רבי ישראל מרוז'ין לחסידיו שהחסידיים בפולין הם שוטים שנותנים לו לנסוע ולעזוב אותם. על כך המליץ את המשנה במסכת שבת, "אין פולין לאור הנר". אין מדינת פולין ראויה לאור הרבי מלעלוב.

לאחר פרידתו מצדיקי הדור, קרא רבי משה לכל חסידיו שרצו ללוותו אל תחנת הרכבת, וטרם נסיעתו אמר להם: רוצה אני שתביטו מבט עמוק בפני, ותמיד תזכרו תמונתי [אז עוד לא היו נפוצות תמונות וצילומים]. זה יהיה סגולה לכל החיים, שיהיה לכם טוב בגשמיות וברוחניות.

דברי הרוז'ינער מעלים בזיכרון את אמרת חז"ל, כי בעזיבת צדיק את העיר "פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה". היופי והאור שבפני הצדיק נאצלים על המקום בו הוא חי ופועל,

ערך: יהודה הס

המדור מוקדש לזכות:

השליח החי"ל בצבאות ה' **שילה יהודה ליב** שי' **שאו** לכבוד יום הולדתו - י"א טבת

י"ש. אולם ריח המשקה גירה את תאבוננו של השודד, שחטף את הגביע מידו של האברך ותחבו כולו לתוך פיו. היהודי לא הרחרר הרבה, התנפל על השודד הסובא ותחב את גביע העץ עמוק בגרונו. תוך רגעים ספורים נחנק השודד, ונפל ללא רוח חיים. התיירא האברך להשאיר את גויית השודד בצד הדרך, מחשש לנקמת חברי כנופיותו. מה עשה? רוקן את כיסו הגדושים של השודד, הטעין את הגויה על עגלתו וכיסה אותה בקש. לכשיבוא בין יהודים, יטכס עצה איך להיפטר מן הגופה.

כשהגיע החסיד לפרוסיה, מחוז חפצו, הבחין במודעה ממשלטת ועליה מתנוסס פרצופו של השודד. פרס גדול הוצע שם לכל מי שייביא אותו אל תחנת המשטרה, חי או מת... מיהר אפוא החסיד אל תחנת המשטרה, ומסר את הגויה לידי השוטרים הנרעשים. הכסף הרב שקיבל, בנוסף לשלל שלקח מכיס השודד, הספיק לעשותו עשיר גדול לכל ימי חייו.

שני פרטים בולטים לעין בסיפור המשונה הזה, מעבר לרוח הקודש שגילה רבי משה (שלכמותה כבר הורגלנו בסיפורי צדיקים). הראשון הוא התושייה שגילה החסיד, בזכות הקשר לרבו. הוא לא מסתפק בתפילה, ואפילו לא בזיכרון רבו הקדוש, אלא קופץ על ההזדמנות ופועל בביטחון ובאומץ.

הפרט השני הוא נכונות החסיד לשתות לחיים על סף הקבר... בזכות האחיזה החזקה ברבי ובשמחה החסידית בזה ובבא, קנה לו האברך חיים של עושר וכבוד. בתחילה, אמנם, רצה הרבי מלעלות לשמור על החסיד, וניסה למנוע ממנו לצאת. אך לבסוף הוסיף הרבי לשמירה גם את ההצלחה. עם זאת, כדי להמשיך את הברכה, נצרך החסיד למסירות נפש – בזכותה בוער הרע מן הארץ.

ספר זה, יחד עם סגנון חלומותיו החידתיים של הנביא, מזכיר את יוסף בעל החלומות, השבט האחד עשר משבטי ישראל. ואמנם, תלמידו ה'תפארת שלמה' מראדומסק אמר, שכיסופי רבו לעלות לארץ באו מהיותו "בעלה דמטרוניטא" כיוסף הצדיק. ארץ ישראל היא המלכות, או השכינה, המסמלת את עם ישראל כולו. הצדיק הוא היסוד המשפיע לה את ברכת ה' ומקרב אותה אליו. ואכן, רבי משה נסתלק בשבוע של פרשת "ויחי", בה מוזכרת פטירת יוסף הצדיק.

"לחיים" עם המוות

אברך צעיר מחסידי ר' משה'לי נועץ עם רבו, שמא כדאי לו לנסוע לפרוסיה לשם מסחר. הניאו הרבי מכך, באומרו כי אין הוא רואה בזה סיכוי להצלחה עבורו. האברך קבל דינו באהבה, ושב לביתו. ברם, כשהורע מצבו, חזר האברך אל הרבי במגמה לנסות שוב להשיג הסכמתו ולצאת לפרוסיה. לבסוף ניאות הרבי, והוציא ממגירתו גביע קטן וצלוחית עשויים עץ. מסרם רבי משה ליד החסיד העני ואמר: "לשמירה ולהצלחה!".

חוזר האברך לעירו, משיג סכומי כסף ניכרים מסוחרי העיר ויוצא לדרך. אך טרם הרחיק מן העיר השיגו שודד גברתן, גזל את כל כספו ואף אמר לרוצחו נפש. לא הועילו כל בכויותו לפני השודד, והאברך התכונן למותו. אמר וידוי בדמעות, ולפתע נזכר. הן הרבי נתן לי גביע לשמירה! אשתמש בו, ואולי אנצל בזכות הרבי! הוציא את הגביע, שלף מכיסו בקבוק י"ש ופנה אל השודד:

- הבה ואלגום לפחות לגימת י"ש בטרם אמות!

הסכים השודד, והאברך מזג לעצמו גביע

מענות ותשובות

הזדהות עם שבחי התפילה

אני מאוד משתדל להתכוון בפשט המילים בתפילה ותהיתי מה נכון לכוון במקומות כמו "הודו" בהם יש פסוקים שפונים לבריאה ויש שפונים לה' או פסוקים בשירת הים וכדומה שמספרים על הניסים שקרו לבני ישראל שענו על כך "מי כמוך וכו'", האם אני אמור להרגיש שגם אני אומר כך ומשבח את ה' כעת או שמא הכוונה היא אחרת?

מענה:

בכל פסוק שאומרים בתפלה יש להזדהות עם הרגש וההקשר של מי שאמר את הפסוק (כשם שגם בלימוד תורה צריך להזדהות עם הנושא והטענות והסברות השונות שיש בכל סוגיה).

שידוך תקוע – בקשת מחילה ושינוי שם

אני בחורה כבר לא כ"כ צעירה ואני עדיין רווקה. רב אחד אמר לי שעלי להוסיף שם (מסיבה מסוימת) – אשמח לעצת הרב בנוגע לכך. כמו כן, אותו רב אמר לי שעלי לבקש סליחה ממישהו שנפגע ממני. הכרתי המון אנשים בחיי – האם אני צריכה להתקשר לכל אחד מהם? האם ניתן לעשות מעשה כללי טוב שיחשב כסליחה?

מענה:

אם את יודעת בבירור על מישהו שפגעת בו, אז יש לבקש ממנו סליחה. חוץ מזה רק להרבות בצדקה ועזרה לזולת (כולל תפלה – לבקש מה' שיושיע את כל מי שזקוק לישועה). לגבי הוספת שם (בשל הסבה שציינת) – אין

תפקיד מדריך בישיבה

בשעה טובה אני נכנס להדרכה בישיבה – במה כדאי להתמקד?

מענה:

עיקר המיקוד עם בחורי הישיבה (ה'תמימים') הוא בתוספת חיות – חיות בלימוד, חיות בתפלה, חיות במבצעים. בהצלחה רבה!

קושי עם סביבה לא דתית

אני גר באזור לא דתי ולאחרונה אני מרגיש קושי גדול עם כל התרבות שמסביב, ערבוב המינים, הרס מוסד המשפחה והעוינות כלפי התורה ושומריה. לפני החתונה הייתי יוצא לא מעט למבצע תפילין בחוצות העיר, אך עם הזמן נוצר בי סוג של פחד מהסיטואציה בשל תגובות לא טובות שקבלתי, ובכלל מאז החתונה אני הרבה פחות בחוץ ובעיקר בבית המדרש. לאור כל זאת אנחנו שוקלים לעבור דירה למקום עם אוירה שתתאים לנו יותר. אשמח לעצת הרב.

מענה:

טוב לישב בבית המדרש, בפנים, וללמוד את תורה השי"ת, אך גם אין מה לפחד או לחשוש מהשליחות להפיץ תורה ואמונה בראש כל חוצות. העיקר שצריך להנחות אותך הוא – אהבת ישראל צרופה ושמחה של מצוה.

ברכה להצלחה והתחזקות בכל, בביתכם (איפה שתחליטו לגור, רצוי קרוב למקום השליחות) ובשליחותכם.

עצה להתחזקות בגוף ונפש

איני חשה בטוב כבר תקופה מסוימת, כנראה בשל לחץ מסוים שאנו נתונים בו כעת. אודה לברכת ועצת הרב – שאוכל לעבור את הקושי בגוף ובנפש.

מענה:

ברכה לרפואה שלמה והתחזקות בגשמיות וברוחניות. טוב מאד לשמוע ולנגן (לשיר) ניגונים חסידיים ולקרוא סיפורי צדיקים (סיפורים על צדיקים וחסידים שהיו מתפללים לה' בדבקות ומתיקות...).

בזה הכרח (אלא אם כן את רוצה באמת מצד עצמך). תבשרי בשורות טובות בקרוב!

עצה לרפואה לבן חמש

בני בן החמש סובל מקושי מסוים שעלול להזיק להתפתחות. נראה שהטיפול שהוא עובר מועיל, ברוך ה'. האם בנוסף יש משהו רוחני שמומלץ לנו לעשות, איזו קבלה טובה לרפואתו?

מענה:

חז"ל באבות אומרים ש"בן חמש למקרא" – כדאי לקרוא עם הילד הרבה תנ"ך.

המשך מעמ' 21

של עולם התהו, "והארץ היתה תהו ובהו"^{כה} – תהו ובהו הוא מצב של איבוד מידע. לעומתו יש חור של עולם התיקון, הנוקבא של עולם התיקון, חותם שוקע שהכל בדיוק מעוצב בו ולפי תמונת השקע הוא בוחר את ידיעת ה' ומכריח שכך יהיה – לפי הכללים, חוקי הטבע, שה' קבע במעשה בראשית – זהו החור הטוב שאנחנו מדבריו עליו ורוצים אותו.

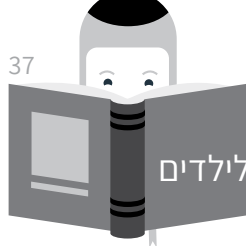
כה בראשית א, ב.

בתחלה סברו שחור שחור בפיזיקה, על פי המתמטיקה שלו, מוגדר בכך שהוא מאבד את כל המידע שנכנס אליו – הכל מתאפס, הולך לאיבוד. מה הכוונה? אי אפשר בשום דרך לשחזר מידע שנפל לתוך חור שחור. בהמשך אותו פיזיקאי חזר בו ואמר שיש דרך לשחזר מידע מתוך חור שחור. כנראה יש שני סוגי חור שחור – **בחורים** – מאחד לא ניתן לשחזר מידע ומאחד ניתן לשחזר מידע.

איך נאמר זאת במלים אחרות? יש חור

מתמטיקה בפרשת השבוע

בשמו של יַעֲקֹב 4 אותיות (2^2) ו-יב בניו
(כאשר בנימין נכתב בְּיָמִין, כפי שכתוב חסר ברוב המקומות
בתנ"ך) כוללים 49 (7^2) אותיות. אם נוסיף את
אלה (13 תבות ועוד 53 אותיות) לשני הפסוקים,
נקבל בסך הכל 35 עריכת: הרב משה גנוס

אֵלֶּיךָ חֶשְׁבָה לְטָבָה

יְדַעַה שְׁאוֹתוֹ אָדָם עָלָיו הִתְפָּרָצָה בְּזַעַם
הוא-הוא רַבִּי יִצְחָק.

כְּשֶׁהִגִּיעָה תוֹרָה לְהַכְנִס פְּנִימָה אֶל
הַקֶּדֶשׁ זֶהְיָה מִיד אֶת הַצִּדִּיק וְהִבִּינָה
אֶת עֹמֶק טְעוּתָהּ. מִרְאָה פָּנָיו הִתְחַלֵּף לָהּ
בְּרוּחַ בְּפָנָיו שֶׁל בַּעֲלָהּ, זֶה שֶׁעֲזַב אוֹתָהּ
לִפְנֵי חֲמֵשׁ שָׁנִים לְאַנְחוֹת וְהוֹתִיר אוֹתָהּ
עֲגוּנָה, לְבַדָּה עִם יְלָדֶיהָ (אִשָּׁה עֲגוּנָה הִיא
מִי שֶׁבַּעֲלָהּ עֲזַב אוֹתָהּ בְּלִי לִתֵּת לָהּ גִּט, וְלָכֵן הִיא אֵינָה יְכוּלָה לְהִנָּשֵׂא לְאַף בַּעַל
אַחֵר). כָּעֵת הִיא קוֹלֶטֶת שֹׁרֵק בְּטַעוֹת
פְּרָקָה אֶת זַעֲמָה בְּרוּחַב עַל הַצִּדִּיק. עַל
הָאִשָּׁה נִפְלָה בּוֹשָׁה נּוֹרְאִית. הִיא פִּרְצָה
בְּבָכִי תוֹךְ שֶׁהִיא מְבַקֶּשֶׁת אֶת סְלִיחָתוֹ
שֶׁל הַצִּדִּיק.

אֲבָל רַבִּי יִצְחָק לֹא הִתְרַגֵּשׁ כָּלֵל. הוּא
מַחֵל לָהּ בְּלֵב שְׁלֵם וַיִּבְרַךְ אוֹתָהּ שֶׁתִּזְכֶּה
לְחֹזֶר וְלַחִיוֹת בְּשִׂמְחָה, בְּחִיק מִשְׁפָּחָה
מֵאַחֲדָתָה.

כְּשִׁיִּצְאָה הָאִשָּׁה פָּנוּ אֵלָיו תְּלַמִּידָיו
בְּפִלְיָאָה: "רַבֵּנוּ, אֵיךְ מַחֲלֶת לָהּ בְּלֵב
שְׁלֵם? הֲרֵי הִיא בּוֹתָה אוֹתָהּ בְּרַבִּים!"

עָנָה וְאָמַר לָהֶם הַצִּדִּיק: "דַּעוּ לָכֶם,
אוֹתָהּ אִשָּׁה צַעֲקָה - אֵךְ לֹא עָלִי, הִיא
סֵטְרָה עַל הַפָּנִים - אֲבָל לֹא שֻׁלִּי.
הַצַּעֲקוֹת וְהַסֵּטִירָה פִּגְנוּ לָעֵבְרוֹ שֶׁל בַּעֲלָהּ,

הַסֵּפּוֹר הֵבֵא מִסְפָּר עַל רַבִּי יִצְחָק
מוֹוֹרְקִי, מַגְדוּלִי תְּלַמִּידָיו שֶׁל רַבִּי שִׂמְחָה
בּוֹנִים מִפְּשִׁיטָה:

פַּעַם אַחַת נִזְדַּמְּנוּ לוֹ בְּדַרְכּוֹ לְהַכְנִס
לְעִירָה בַּהּ הִתְגוֹרְרוּ יְהוּדִים רַבִּים.
הַצִּדִּיק שָׁם פָּעַמָּיו לְעֵבֶר הָאֲכַסְנִיָּה בַּהּ
אָמַר הָיָה לִשְׁהוֹת בְּאוֹתוֹ יוֹם, וְזֹאת
בְּטָרֵם נוֹדָעָה בְּרַבִּים בִּיאָתוֹ לְמָקוֹם.
וְהִנֵּה, בְּהִלִּכְתּוֹ עוֹבְרֶת מוֹלוֹ אִשָּׁה,
מִתְבּוֹנֶנֶת בּוֹ וּפְתָאוֹם פּוֹתַחַת לָעֵבֶר
בְּסִדְרֵת גְּדוּפִים וְקִלְלוֹת: "חֲצוּף, אֲכָזִיר,
רָשָׁע שְׁכֵמוֹתָהּ. אֵיךְ אַתָּה לֹא מִתְבַּיֵּשׁ?
כֹּף לְהַשְׁאִיר אִשָּׁה וְיִלְדִים לְבָדֵם?". אֲבָל
הָאִשָּׁה לֹא הִסְתַּפְּקָה בָּכָה. הִיא הִרִימָה
אֶת יָדָהּ וְסִטְרָה לְצִדִּיק עַל פָּנָיו.

רַבִּי יִצְחָק לֹא הִגִּיב. כְּשִׁסְיָמָה הָאִשָּׁה
לְצַעֵק הַמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ כִּאֲלוֹ לֹא אֶרֶע דָּבָר.
בְּנִתִּים עֲשֻׁתָה לָהּ הַשְׁמוּעָה כְּנַפִּים:
הַצִּדִּיק רַבִּי יִצְחָק מוֹוֹרְקִי נִמְצָא בְּעִירָנוּ!
הוּא שׁוֹהָה בְּאֲכַסְנִיָּה הַמְקוּמִית. בְּשַׁעוֹת
הָעָרֶב יִקְבֵּל קָהָל, וְיִמִּי שְׂרוּצָה לְבוֹא
וְלִהְתַּפְּרוֹ מִפּוֹ מִזְמוֹר!

עַד מִהֲרָה הִשְׁתַּרְךְ תוֹר אֶרֶךְ שֶׁל תּוֹשְׁבֵי
הָעִירָה לִיד דֹּלֶת מַעוֹנוֹ שֶׁל הַצִּדִּיק. בֵּין
הָאֲנָשִׁים עֲמָדָה בְּתוֹר לֹא פָחוֹת מֵאַשֵּׁר...
אוֹתָהּ אִשָּׁה מַגְדֶּפֶת. הִיא, כְּמוֹכֵן, לֹא

שְׁמִתְחַבֵּא בּוֹ. בְּתוֹךְ הָעֲלִילָה שֶׁעָבַר יוֹסֵף מִתְחַבֵּא טוֹב, וְגַם אֶצֶל הָאֲחִים שָׁלוֹ, אֲלוֹ שְׁנֵהֲגוּ בּוֹ שְׁלֵא כְּשׁוּרָה, מִתְחַבֵּא הַטּוֹב. כֵּן גַּם הָאִשָּׁה הַמְמַרְמֶרֶת עַל בַּעֲלָהּ – הִיא וְדַאי לֹא אִשְׁמָה.

אוֹתוֹ הִיא הִחְלִיפָה בְּטָעוֹת בִּי. וְהוּא – בַּעֲלָהּ – מִגִּיעַ לוֹ עַל מַעֲשָׂיו הָרַבָּה יוֹתֵר מִכֵּן! בְּיַחַס לָמָּה שֶׁבִּאֲמַת מִגִּיעַ לְאוֹתוֹ בַּעַל – רְאוּיָהּ אִשָּׁה זֹו לְהַעֲרִכָה רַבָּה עַל הָאִפּוֹק וְהַהִבְלָגָה שְׁנֵהֲגָה...".

אִמְרוּ צִדִּיק כִּי טוֹב

הַכֹּל לְטוֹבָה

שָׁאֵל פַּעַם הַרְבֵּי הַרְבֵּי "צִדִּיק בְּעוֹדוֹ יָלַד אֶת אָבִיו, הַרְבֵּי הַרְשָׁ"ב: אִךְ יֵשׁ לָנוּ אֶחָד, פֶּה אֶחָד. מִדּוּעַ עֵינִים יֵשׁ לָנוּ שְׁתֵּימָּה? עֲנֵה לוֹ אָבִיו: מִשּׁוֹם שֶׁלְּכָל עֵין תִּפְקִיד מִשְׁלָה. עֵין יָמִין נּוֹעֵדָה לְהַבִּיט הַחוּצָה, עַל הַזּוּלָּת, לְחַפֵּשׂ וּלְרַאוֹת בּוֹ אֶת הַטּוֹב שָׁבוּ; עֵין שְׂמָאל נּוֹעֵדָה לְהַתְבַּנּוֹן פְּנִימָה, לְתוֹךְ עַצְמָנוּ, בְּבִקְרַת נּוֹקְבַת וְלִמְצֹא אֶת הַדְּבָרִים שֶׁדְּרוּשִׁים תִּקּוֹן.

וְיָמָּה אֲנִי עוֹשֶׂה כְּאִשֶּׁר הִחְבֵּר פּוֹגֵעַ בִּי? בְּאוֹתוֹ רָגַע מִתְחַשֵּׁק לִי לְהַחֲזִיר לוֹ, בְּדִיק כְּפִי שֶׁהוּא נִהַג בִּי. גַּם כְּאִשֶּׁר אֲנִי מִבְּלִיג וּמִחְלִיט שֶׁלֹּא לְהַחֲזִיר לוֹ בְּאוֹתָהּ מִטְבַּע – עֵדִין יֵשׁ לִי עָלָיו בְּקֶרֶת. אֲנִי יוֹדֵעַ בְּנֻדָּאוֹת שֶׁהַתְנַהֲגוּת שָׁלוֹ הִיְתָה פְּסוּלָה, וְלֹא רַק בְּגִלָּל שֶׁהוּא כֵּן אוֹתָהּ כָּלפִּי.

אֲבָל מִיוֹסֵף הַצִּדִּיק אָנוּ לוֹמְדִים אֶת הָעֵקֶרֶן עַל פִּי יֵשׁ לְנִהַג בְּמִקְרִים כְּאֵלוֹ. כְּאִשֶּׁר אֲנִי זֹכֵר כִּי כָּל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלַי הוּא מֵאֵת ה' וְלִטּוֹבָה אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהִחְבֵּר שֶׁפָּגַע בִּי הִיָּה רַק הַשְּׁלִיחַ. מִסְבֵּחַ שֶׁעֵדִין לֹא יְדוּעָה לִי אֲמוֹר הִיָּה לְקִרּוֹת לִי מָה שֶׁקָּרָה. וְהַתְנַהֲגוּת שֶׁל הִחְבֵּר? מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲנִישׁ אוֹתוֹ יַעֲשֶׂה זֹאת בְּזָמַן

אֲנַחְנוּ עֵדִין צוֹעֲדִים בְּפִרְשׁוֹת הַשְּׁבוּעַ עִם דְּמוּתוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצִּדִּיק, ה"צִּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם", וְהַפַּעַם נִלְמַד מִמֶּנּוּ תְכוּנָה יְסוֹדִית נּוֹסֶפֶת – לְמוֹד זְכוּת. יוֹסֵף הַצִּדִּיק סָפַג מֵאֲחִיו הַשְּׁפָלָה גְּדוּלָּה. בְּתַחֲלָה הֵם מְזַלְזְלִים בּוֹ וּבַחֲלוּמוֹתָיו. הֵם מַחְרִימִים אוֹתוֹ וְלֹא מְדַבְּרִים אִתּוֹ מִטּוֹב וְעַד רָע. אַחֵר כֵּן הֵם זוֹמְמִים לְהַרְג אוֹתוֹ וּלְבַסּוֹף מוֹכְרִים אוֹתוֹ לִישְׁמַעְאֵלִים תְּמִמִּית כֶּסֶף, תּוֹךְ שֶׁהֵם מִתְעַלְמִים מִתְחַנּוּנָיו וּמִבְקָשֵׁת רַחֲמָיו.

וְאַז, כְּאִשֶּׁר מִתְגַּלֶּה אֲלֵיהֶם יוֹסֵף וְחוֹשֵׁף אֶת זְהוּתוֹ הָאֲמִתִּית הֵם נִבְהָלִים. אַחֲרֵי הַהִפְתָּעָה הָרִאשׁוֹנִית הֵם מִתְחִילִים לַחֲשֹׁשׁ מִתְגִּיבֵת נִקְמָה שֶׁתְּבוֹא מִצְדוֹ. יוֹסֵף מִבְּחִין בְּאוֹתוֹ חֲשֵׁשׁ וּמִיד מְרִיגֵעַ אוֹתָם: אֵין לִי שׁוֹם טַעְנָה נִגְדָּדְכֶם, אֶפְלוּ שֶׁ"אַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה". הָרִי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִּית מֵאֵת ה' יִתְבָּרַךְ, וְהוּא לֹא עוֹשֶׂה שׁוֹם דְּבַר סֵתֶם כֵּן. הַכֹּל אֶצְלוֹ מִתְכַּנֵּן וְלִטּוֹבֵתָנוּ – "אֶ-לֵהִים חֲשַׁבָה לְטִבָּה".

הָעֵין הַטּוֹבָה שֶׁל הַצִּדִּיק הִיא הָעֵין שֶׁמְחַפֵּשֶׁת לְרַאוֹת בְּכָל דְּבַר אֶת הַטּוֹב

הנכון ובדרך הנכונה.
 ברגע שאני מקבל עלי את הדין, הופך הדין להיות חסד. אני יודע שהכל לטובתי ואלו הזולת – רחמנות עליו. בהמשך אהיה מסגל גם להתבונן עליו בעין זמין: הוא יהודי! יש לו חלק אלו-ה

ממעל מממש! האמת היא שהוא מענין רק לעשות טוב. אבל מה? לפעמים יוצא לו בטעות ההפך, אבל זה ממש לא הוא! שנזכר לראות את הטוב שבכל יהודי! שבת שלום ומברך!
רזי

שאלת השבוע:

ביצד יתכן שהאשה שסטרה לצדיק ראוייה לשבח?

בין הפותרים נכונה גרל משחק קפסה.

תשובות יש לשלח לד"ר maosime@gmail.com או בטלפון 079-9211452 עד יום ב' הקרוב. הזוכה מהשבוע שעבר: ישראל מאיר בורנשטיין ירושלים

הפרסים בחסות:

צעצועי רוזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

יעקב לא מת

"יעקב אבינו לא מת". יש דרגות שונות של מיתה. לעינינו יעקב נראה מת, אבל באמת ובפנים הוא לא מת. מדתו של יעקב היא האמת, "תתן אמת ליעקב". אמת היא דבר קבוע, "שפת אמת תכון לעד". לכן יעקב לא מת, כי מדת האמת קיימת לעד. **יעקב לא מת** אותיות **אמת ליעקב**. גם על משה רבינו נאמר שהוא לא מת, וגם "דוד מלך ישראל חי וקים". **יעקב משה דוד = ישראל**. הם מבטאים את נצחיות ישראל שעליהם נאמר בהלכה "ציבור לא מתים".

פיזיקה רוחנית – יש כזה דבר? חוקי הפיזיקה שייכים לכאורה לתחום הפיזי-

הגשמי של העולם, והעולם הרוחני משוחרר מהם. אכן, כל משל גשמי מלמד על הנמשל הרוחני-האלוקי ממנו הוא משתלשל, ואחד האתגרים של יחוד התורה והמדע הוא לחבר בין חוקי הפיזיקה לשרשם האלקי, להשתמש בהם כמשל המפתח ומחדד את ההבנה התורנית וללמוד מהם הוראות בעבודת ה'. יתר על כן, ככל שהפיזיקה מתפתחת, מתיאורית הקוואנטים ואילך, היא נעשית בעצמה 'רוחנית' יותר ונכונה יותר ליחוד עם העולם הפנימי.

בשני השיעורים בחוברת השבוע יש הדגמה ל"התכתבות" עם כללי הפיזיקה בתוך לימוד החסידות. בשיעור המרכזי, העוסק ב"ירידה צורך עליה" משמשים החוק השלישי של ניוטון ו"חוק שימור אנרגיה" כמפתח להתבוננות עמוקה של תכלית ירידותיו-נפילותיו של האדם בעולם – התבוננות הנותנת פשר לנפילה, מלמדת מה צריך האדם לזכור-לכוון בעת הנפילה ומעניקה כח לעליה של האדם ושל העולם כולו. בשיעור השני, קטע קצר מתוך שיעור ארוך יותר, משמש הדיון בהגדרתו של חור שחור בפיזיקה מפתח להבנת הבחירה החפשית האמתית – בחירה אנושית ש'שואבת' לתוכה באופן מתוקן את ידיעת ה', מעצבת אותה ומולידה מתוכה תיקון עולם וגאולה שלמה.

מעוניין להפיץ את **ואביטה** במקום מגוריך?

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**

או במספר **02-5434297** – המספר פתוח לניידים כשרים.

לפניות בנושא העלון: **052-4295164**

pnimi.org.il